

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

УДК 81'374.73:81'253

ПОГОДЖЕНО

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету
Кандидат філологічних наук, доцент
І. М. Савицька

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач романо-германських мов і
перекладу
Доктор філологічних наук, професор
М.І. Личук

«__» 20__ р.

«__» 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

Структурна та семантична компресія тексту під час усного послідовного
та синхронного перекладу

Спеціальність: 035 – Філологія

Спеціалізація: 035.041 – германські мови та літератури (переклад включно)

Магістерська програма: Англійська мова та друга іноземна

Програма підготовки: освітньо-професійна

Керівник магістерської роботи:
кандидат філологічних наук, доцент

Г.І. Сидорук

Виконала:

А.В. Чеберяко

КИЇВ – 2022

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач романо-германських мов і
перекладу, доктор філологічних наук,
професор
М.І. Личук
_____ 20__ року

НУБІП у

ЗАВДАННЯ ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Чеберяко Аллі Віталіївни

Спеціальність: 035 – Філологія

Спеціалізація: 035.041 – германські мови та літератури (переклад включно)

Магістерська програма: англійська мова та друга іноземна

Програма підготовки: освітньо-професійна

Тема магістерської роботи: Структурна та семантична компресія тексту під час усного послідовного та синхронного перекладу

затверджена наказом ректора НУБІП України від 09.06.2022 р. № 634 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру:

Вихідні дані до магістерської роботи: Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Концепція розвитку освіти до 2025 року.

Передік питань, що підлягають дослідженню:

1. З'ясувати визначення понять «структурна компресія», «семантична компресія» під час усного послідовного та синхронного перекладу тексту.
2. Дослідити мовні та мовленнєві особливості вживання компресії при перекладі.
3. З'ясувати типи структурної та семантичної компресії та особливості їх вживання на різних мовних рівнях.
4. Визначити ключові властивості застосування компресії під час усного послідовного та синхронного перекладу тексту.
5. Дослідити способи перекладу текстів, що зазнали структурної та семантичної компресії.
6. Запропонувати шляхи вивчення компресії під час усного послідовного та синхронного перекладу.

Дата видання завдання «15» жовтня 2022 р.

Керівник магістерської роботи

М.І. Личук

Завдання прийняв до виконання

А.В. Чеберяко

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРНОЇ ТА СЕМАНТИЧНОЇ КОМПРЕСІЇ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОГО ЯВИЩА ПІД ЧАС УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ТА СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	9
1.1 Поняття компресії. Сутність і причини явища компресії.....	9
1.2 Компресія – лінгвістичне явище.....	17
1.3 Компресія і поняття стислого тексту.....	38
РОЗДІЛ 2. КОМПРЕСІЯ ЯК ПРОЦЕС СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ТА СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	44
2.1 Компресія і втрати змісту при перекладі.....	44
2.2 Основи компресії під час усного послідовного та синхронного перекладу.....	50
2.3 Особливості представлення структурної та семантичної компресії при перекладі.....	55
2.4 Стратегії використання структурної та семантичної компресії під час усного послідовного та синхронного перекладу.....	65
2.5 Усний послідовний та синхронний переклад як зовнішня діяльність.....	71
РОЗДІЛ 3: НАЙДІЄВНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ КОМПРЕСІЇ ПІД ЧАС УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ТА СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	77
3.1 Розвиток та закріплення комунікативних навичок шляхом вивчення семантичної компресії.....	77
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	88
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

НУБІП України

У сучасних умовах глобалізації, коли розширюються ринки, виникають

нові ділові та культурні зв'язки між народами та державами, а в суспільстві поширюються такі види комунікації, як: міжнародні конференції, семінари, симпозиуми, роль перекладачів зростає, що зумовлює підвищені вимоги до усного послідовного та синхронного перекладу.

НУБІП України

Необхідність забезпечувати прийнятну якість перекладу змушує перекладача користуватися такими засобами, що дозволяють мінімізувати інформаційні втрати через екстремальні умови своєї роботи, насамперед,

процеси одночасного слухання оригінального тексту та його відтворення мовою перекладу. Труднощі виникають, у першу чергу, через брак часу, необхідність зберігати певний ритм мовлення, через розбіжності у синтаксичних структурах

мов, а також через неможливість зробити точний прогноз подальшого ходу міркувань оратора. При цьому швидкість мовленнєво-розумових операцій в усному послідовному та синхронному перекладі для кожного перекладача є індивідуальною та має місце певної межі, викликану навичками і

перекладацькими здібностями.

НУБІП України

У рамках загальних досліджень різних аспектів усного послідовного та синхронного перекладу, окремий інтерес представляє вивчення механізму

структурної та семантичної компресії, який відбувається водночас із самим

НУБІП України

процесом перекладу. Це – природне явище, що супроводжує усний послідовний та синхронний переклад.

Актуальність дослідження. Якщо психолінгвістична природа механізму

компресії вже достатньо вивчена, кількісні характеристики компресії для ряду мовних комбінацій визначені, основні прийоми компресії виділені, то структурна та семантична компресія тексту, характерна для усного послідовного

та синхронного перекладу з української на англійську мову, являється

недослідженим аспектом. Основна проблема застосування механізму структурної та семантичної компресії полягає в тому, що перекладачі у процесі своєї діяльності часто не використовують прихованого резерву мови перекладу,

а просто калькують структури мови оригіналу. Таким чином, майбутнє дослідження у галузі міжмовних співвідношень могло б суттєво підвищити рівень підготовки та якість роботи перекладачів.

Мета дослідження – вміти виявляти та дослідити структурну та семантичну компресію тексту під час усного послідовного та синхронного перекладу, що передбачає виконання таких завдань:

1) з'ясувати визначення понять «структурна компресія», «семантична компресія» під час усного послідовного та синхронного перекладу тексту;

2) дослідити мовні та мовленнєві особливості вживання компресії при перекладі;

3) з'ясувати типи структурної та семантичної компресії та особливості їх вживання на різних мовних рівнях;

4) визначити ключові властивості застосування компресії під час усного послідовного та синхронного перекладу тексту;

5) дослідити способи перекладу текстів, що зазнали структурної та семантичної компресії;

6) запропонувати шляхи вивчення компресії під час усного послідовного та синхронного перекладу.

Об'єкт дослідження – тексти, переклад яких зазнав структурної та семантичної компресії.

Предмет дослідження – аналіз впливу компресії на мовну структуру та особливості її вживання під час усного послідовного та синхронного перекладу тексту.

Матеріал дослідження – тексти з аграрної тематики, діалогічні фрагменти популярних англomовних ток-шоу, американські музикальні кліпи 80-х років, зарубіжні публікації, вислови видатних людей.

Аналіз досліджень і публікацій за темою. Ґрунтовне вивчення компресії почалося лише у другій половині ХХ століття та було частиною досліджень у

галузі психолінгвістики, оскільки специфіка перекладацьких проблем зацікавила

не лише лінгвістів, але і представників інших галузей науки, особливо психології та психолінгвістики, при чому останні вивчали переклад, як

фундамент для дослідження явищ суміжних галузей. У процесі загального

вивчення лінгвістики, особлива увага приділялась дослідженню явищ мовної компресії. Серед вітчизняних вчених аналізом даного лінгвістичного феномену

займалися Гусак І. П., Вовченко О. О., Калашник Н. Г., Парканський А. Б., Андрієнко Т. Ю., Рахманова І. Ю. Такі знані зарубіжні науковці як Koshik I. A., Lerner G. H., McCarthy M., Walker G., Wayne M. зосередили наукові пошуки на

вивченні процесів саме структурної та семантичної компресії.

Під час написання роботи були використані наступні методи дослідження: описовий, зіставний, метод компонентного аналізу

Описовий метод стає в нагоді при зануренні в сутність поняття структурної

та семантичної компресії, основні механізми та принципи її функціонування під час усного послідовного та синхронного перекладу тексту.

Зіставний метод застосовано при порівнянні вихідного скороченого тексту

з його перекладом цільовою мовою.

Прийомами дослідження є: суцільна вибірка матеріалу, кількісна обробка цього матеріалу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання на заняттях з англійської мови, практики перекладу з англійської мови та лінгвокультурознавства, а також у професійній діяльності. За

одержаними результатами можна створити методичні рекомендації стосовно

перекладу текстів, що зазнали структурної та семантичної компресії під час усного послідовного та синхронного перекладу тексту.

Теоретичне значення роботи полягає в дослідженні вживання

структурної та семантичної компресії під час усного послідовного та синхронного перекладу тексту, її вплив на розвиток мови. А також у тому, що

вона робить внесок у дослідження маловивчених питань комунікативної теорії тексту.

НУБІП України

Характеристика структури роботи. Магістерська робота складається зі

вступу, 3 розділів, загального висновку, списку використаних джерел та

НУБІП України

додачків. У першому розділі розглядаються теоретичні засади дослідження

структурної та семантичної компресії як лінгвістичного явища під час усного

послідовного та синхронного перекладу. Другий розділ присвячений

НУБІП України

дослідженню компресії як процесу структурної та семантичної трансформації. У

третьому розділі запропоновано найдієвіші методи вивчення компресії під час

усного послідовного та синхронного перекладу. Загальний об'єм роботи – сто

НУБІП України

три сторінки.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
СТРУКТУРНОЇ ТА СЕМАНТИЧНОЇ КОМПРЕСІЇ ЯК

ЛІНГВІСТИЧНОГО ЯВИЩА ПІД ЧАС УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ТА

СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1 Поняття компресії. Сутність і причини явища компресії

Компресія – це дуже широке поняття, суть якого полягає у різноманітних мовних трансформаціях, починаючи від перетворень на рівні слів і закінчуючи зміною всього тексту. Лінгвістична компресія застосовується в цілому в усному і письмовому дискурсі, у формальних і неформальних текстах, та з кожним роком розширює і поглиблює сферу свого впливу.

Іншими словами, це такий вид перефразування, що базується на характеристиках властивих мовній системі, суть якого полягає у спрощенні

довгих деталізованих синтаксичних структур до менш складних, при цьому не втрачаючи здатність передавати повний обсяг інформації на рівні з розгорнутими та деталізованими структурами. Компресія пов'язана з умінням

бачити ієрархічну структуру в змісті тексту: розуміти ідею, бачити другорядну інформацію [1, с. 224].

Термін «компресія» має широкий спектр застосування, він відноситься до всіх законних способів реалізації принципу економії в мові. Вживання компресії

допомагає зробити текст більш лаконічним та стислим. При цьому текст не

втрачає частину інформації, зберігає емоційне та конотативне забарвлення, але його сприйняття стає більш оптимальним.

Огляд сучасної лінгвістичної літератури показує, що в лінгвістиці, так би

мовити, існує дві компресії – у широкому та вузькому розумінні. Компресія в

широкому розумінні трактується в загальнометодологічному плані й характеризується як одна з головних тенденцій у функціонуванні мови, що діє у

всій сфері функціонування, але проявляється по-різному, з неоднаковим

ступенем інтенсивності, у різних комунікативних сферах, відповідністю яких у мові є функціональні стилі. Компресія ж у вузькому розумінні – це набір тих

засобів, які слугують цілям реалізації компресії в широкому сенсі на всіх мовних

рівнях [2, с. 204].

Прояви компресії можна спостерігати на різних мовних рівнях, але у всіх випадках на неї впливають закони теорії інформації, тобто компресії підлягають

надлишкові елементи.

Фонетична компресія проявляється в порушенні фонетичної норми в зв'язку з швидким темпом мови та відсутністю офіційності, коли при вимові

деяких слів зводяться до мінімуму акустичні зусилля, які на це витрачаються [3,

с. 151]. У сфері вимови, наприклад, це стиснення фонетичної структури складу

на користь спрощення через редукцію, асиміляцію, втрату, злиття та інші процеси. Приклади мовної економії на фонетичному рівні можна часто зустріти

в текстах пісень. В англійській мові досить поширеним є вживання скорочених

форм *gonna*, *wanna*, *gotta* замість *going to*, *want to* та *got to*. Це явище отримало

назву фонетична редукція: (T): *but everyone was there, the camera was set up... that just like... what am I gonna say it was too late to say «no».*

(G): *how is that possible?* [71, с. 158]

Також можна згадати декілька випадків мовної елізії, тобто випадіння ненаголошеного звуку, що стоїть перед наголошеним, з метою полегшення вимови. Наприклад, *need to know* [niːtəʊnəʃ] – у цьому словосполученні звук [d]

стоїть між двома приголосними; або такі слова як *trippin, feelin*, в яких теж

відбувається скорочення приголосного – є досить звичним явищем:

(E): *no, I thought you were just...*

(J): *just hangin' out waitin' to get to the Ellen Show?*

(E): *right, that's what I thought. I just need to know how you just lounge on chair in the ocean?*

(J): *you just sort of do that...* [64, с. 279].

Фонетична компресія також є характерною для англomовного рекламного дискурсу. Вживається вона не лише на рекламних постерах, особливо часто її застосовують у відеороликах, де зазвичай демонструють певну ситуацію із

життя, а тому мовлення персонажів є максимально наближеним до

повсякденного спілкування американців або британців [8, с. 34].

На морфологічному рівні створення скорочених розмовних форм слів і висловів досягається шляхом використання особливих морфем. Наприклад,

розмовна форма слів *cause* замість *because*, *can't* замість *cannot* або *it's got* замість *it has got*. Відмінність цього явища від елізії у тому, що ці скорочені форми

описані морфологічно, тобто не вважаються порушенням мовної структури.

НУБІП УКРАЇНИ

Пор.: «...so they were like: «whatever you do, don't tell them that you're here for work (cause I'll ask for a work visa) say you're here for pleasure... [66, с.78]». Крім того,

морфеми мають здатність «поєднувати» в слові кілька категоріальних значень:

НУБІП УКРАЇНИ

суфікс *-er* в англійській мові одночасно вказує на людину і його діяльність (МОВЦЯ).

Лексико-граматичний рівень характеризується використанням коротких,

НУБІП УКРАЇНИ

часто одноморфемних слів, слів з широкою семантикою, займенників і тд. До таких мовних прийомів, здатних виконувати роль засобів компресії, відносять дієслівні та недієслівні замітники. Приклад дієслівного замітника:

НУБІП УКРАЇНИ

(G): *this is the picture of Johnny Depp as Donald Trump*
 (JD): *it was just for me it was a weekend...*
 (G): *you just wanted to know what it felt like to be THAT awesome*

НУБІП УКРАЇНИ

(JL): *I never thought I wanted to kill Johnny Depp*
 (JD): *I can only say that you should (kill Johnny Depp).*
 (G): *did you already do a Donald Trump impression?*

(JD): *I didn't and I had no idea if I could (do a Donald Trump impression) [67,*

с. 96].

НУБІП УКРАЇНИ

Приклад недієслівного замітника:

(E): *there must be so many crazy things that you're looking around at, and yet,*

НУБІП УКРАЇНИ

you're normal people
 (EC): *yeah, pretty much. There's a lot of green*

(E): *you mean a lot of green screens* [59, с. 64].

Цікавою є тенденція носіїв англійської мови вживати слово *get* замість слів з вужчою семантикою, наприклад: «*I've got a new car*» замість «*I've bought*

a new car» або «*I got it*» замість «*I understood it*».

Аналіз скорочень, що виникли за останні два століття, доводить існування тенденції до спрощення слів, ускладнених афіксацією. Скорочені лексеми,

тотожні за морфологічною структурою звичайним лексичним одиницям, легше

входять в вокабуляр носія мови: *debutante* переходить в *debbie*, *intimate* – в *inty* [28, с. 56].

Семантична компресія передбачає стиснення знакової структури шляхом

еліпсису, граматичної неповноти. А. Леонтьєв до семантичної компресії відносить процеси, що сприяють зменшенню розміру висловлювання. Базисом для семантичної компресії виступає уникнення найменш значущих в

смісловому, структурному і комунікативному плані другорядних елементів,

словосполучень і частин речення. Вживання семантичної компресії зумовлене прагненням до фрагментарності, сегментованості мовленнєвих конструкцій [23,

с. 215]. Семантична компресія передбачає скорочення знакової структури такими

способами, як контамінація, членування і парцелляція, еліпсис, універбація, аббревіація, слова-композиції, включення та використання іншомовних слів або

компонентів. Семантична компресія досягається членуванням висловлювань,

збільшенням числа номінативних та неовних речень [2, с. 39].

Н. Калашник розрізняє кількісну та якісну економію. Кількісна економія – це економія за рахунок скорочення мовних знаків (одиниць), економія фізичних зусиль, які витрачаються на передачу інформації та на її розшифрування, що,

зрештою, пов'язано з економією часу та надмірних мовленнєвих зусиль обох партнерів.

Якісна економія – це заощадження розумових зусиль, що витрачаються на відбір та організацію мовних засобів для передачі інформації та на її

розшифрування, тобто економія за рахунок якості відібраних мовних одиниць [12, с. 105-109]. Особливості еліпсису, заміщення, редукції полягають в тому, що

ці явища обумовлені певним контекстом або екстралінгвістичними ситуаціями.

Вони являють собою розгорнуті семантичні структури, що зазнали еліптичних змін і редукції, і в ряді випадків широко використовуються, оскільки мовна схема як носій інформації здатна передавати важливу чітку інформацію в рамках

певної сфери комунікації.

Еліпсис характерний для розмовної мови, де речення функціонують в рамках єдності мови. Перебуваючи в тісному семантичному зв'язку з іншими

компонентами мовної єдності, вони використовуються головним чином для

вираження часу, місця, виконавця дії, нових даних про людину або об'єкт: (Т):

You trust me?

(E): *Any reason I shouldn't?* замість «*Do you trust me? – Is there any reason*

why I shouldn't trust you?» [56, с. 153].

На семантичному рівні явище компресії передбачає використання прихованих смислів, пресуппозицій, імплікатури. Імплікація – це логічний союз, який робить помилковим складне висловлювання тільки в тому випадку, коли

перше висловлювання є правильним, а друге висловлювання – помилковим [54, с. 612]. В цілому, компресія тексту виражається в зменшенні формально-граматичних засобів зв'язку і підвищенні інформативності мовних одиниць.

Основне значення має прагматика тексту, що базується на фонових знаннях адресата. Словесна стислість семантичних одиниць та смислова ємність досягається завдяки збільшенню ролі імпліцитних засобів зв'язку.

У виведенні імпліцитного змісту важливу роль відіграють контекст і ситуація спілкування. За допомогою імпліцитної інформації у адресата з'являється можливість самостійно виводити інформацію на основі існуючих лексичних одиниць [14, с. 62-64]: (G): *What was specific about David Russell*

kissing?

(A): *Oh, he has a thing with tongue...he licks to see it. He's like a 1980s music video or something, you know [68, с.125]?*

У цьому прикладі жарт базується на особливостях та на певних кліше американських музикальних кліпів 80-х років, які зрозумілі всім присутнім учасникам розмови.

Актуальні технології та знання значно збільшують уявлення людини про світ, активізують як комунікативні, так і вербальні можливості людей, сприяють організації певних універсальних полісеміотичних структур, які, в свою чергу,

стають відображенням основних соціальних процесів в світі [21, с. 106]. Ведучі

шоу досить часто навмисно використовують неповні, незакінчені вислови в діалогах. Мета їх вживання обумовлена різними екстралінгвістичними

ситуаціями, тому вони можуть по різному інтерпретуватися залежно від

контексту. Іноді в процесі діалогу ведучий хоче отримати більш детальну відповідь від свого співрозмовника. Для цього він може навмисно завершити

свою репліку словом, частіше сполучником, що передбачає її продовження

іншим мовцем: (E): *What kind of dance did you learn when you were young? Ballet or...*

(P) *...ballet yea, it's really hard but I loved it* [61].

Сполучник *or* стає ніби запрошенням завершити думку та дати розширену відповідь. Інші слова, що передбачають логічне завершення репліки – *but, or, and, like a, so* та ін.

Варто звертати увагу на жестикуляцію, міміку та звукові особливості вимови слів, оскільки вони можуть стати підказкою, яку саме дію чекають від співрозмовника. Генс Лернер вважає, що звукове подовження часто

використовується для запрошення входу в репліку іншим оратором і те, що

говорить реципієнт, зазвичай проектується як синтаксичне продовження висловлювання, за яким воно слідує [45, с. 111]. Правила використання компресії

у телевізійних шоу передбачають обов'язкове збереження логічної і структурної

зв'язності і ціліності тексту, збереження його інформативності та збереження його постійних компонентів.

Отже, з наведеної вище інформації, можна зробити висновок, що семантична та структурна компресія – це мультитранне лінгвістичне явище, яке реалізується на всіх мовних рівнях, і в залежності від них її можна

поділити на декілька видів. Прояви семантичної та структурної компресії на різних композиційних рівнях тексту мають свої відмінності. Вона здійснюється не лише на синтаксичному і словотвірному рівнях, а й на семантичному. На

кожному мовному рівні компресія текстів має свої особливості, але найбільш яскраво вона представлена на синтаксичному та семантичному рівнях. Тому, кожна сфера використання компресії має особливі правила, яких потрібно дотримуватися, аби правильно інтерпретувати зміст повідомлення та зберегти

його семантичне наповнення.

1.2 Компресія – лінгвістичне явище

Явище мовленнєвої економії не є новим у лінгвістичній літературі. Воно здавна вивчається дослідниками, проте інтерес до нього не зменшується і в наш час, хоча незаперечним вважається й той факт, що мовна економія не могла б

існувати без свого антиподу – надмірності (редундантності): обидві вони слугують удосконаленню мовної системи в інтересах спілкування.

Під лінгвістичною економією зазвичай розуміють прагнення звести до мінімуму розумову, мовну (розумово-фізичну) діяльність мовця.

По відношенню до надмірності мовних засобів існують досить різні думки. За твердженням В. Левицького, деякі лінгвісти схильні вважати, що надмірності

як такої у мові взагалі не буває, а згідно з думкою інших, тенденція до надмірності – така ж реальність, як і тенденція до економії [13, с. 457].

З цими поглядами можна було б погодитись лише за умови розгляду

згаданих феноменів поза конкретним функціональним стилем та ігнорування

при цьому конкретного етапу розвитку мови.

Явище компресії присутнє на всіх етапах розвитку мови, супроводжує

його, починаючи з її витоків. Але й з історичної точки зору не завжди вдається

чітко розмежувати інтра- та екстралінгвістичні фактори, які вплинули та

продовжують впливати на згадані процеси, так само не просто встановити чітку

періодизацію основних етапів розвитку тієї чи іншої мови.

Дуже часто розвиток мови супроводжується позалінгвістичними причинами, скажімо, контактами між сусідніми племенами, намаганням окремих

з них утвердитись як нація. На стадії становлення германських мов у них було

багато спільного в лексичних системах, проте завдяки впливу конкретних

фонетичних та морфологічних законів певної мовної системи кожна з лексичних систем отримала своє «національне» забарвлення.

За визначенням Н. Валгіної, інформаційна компресія – це стиснення

змістового аспекту дефініційного при збереженні сутнісної площини дефініційованого [7, с. 168], відповідно, це явище має значний потенціал у

архітектоніці тексту, оскільки напряму пов'язане з моделюванням образного

слова. Семіотичні та комунікативні засоби компресії інформації у творі мають

значеннєву спрямованість, відмінну від інших видів текстів.

Існує ряд мотивів, які зумовлюють компресію інформації, зокрема такі:

1) вимоги мовної прагматики;

2) приписи естетики й жанру;

3) вимоги стилістики.

До семіотичних (знакових, мовних) різновидів компресії належать лексична компресія (ЛК), синтаксична компресія (СК) та формування мовленнєвих стереотипів; до комунікативних (власне, текстових) – згортання

інформації та застосування повторної номінації [17, с. 165].
Загальнолітературним випадком ЛК вважається вживання терміна без його визначення, оскільки термін номінує поняття в максимально згорнутому вигляді,

саме вони дають найбільше згортання інформації. Окрім того, варіантами ЛК може вважатися вживання професіоналізмів, діалектизмів тощо, значення яких прочитується з контексту.

Синтаксична компресія передбачає стиснення знакової структури через еліпсис, граматичну неповноту, асиндетон, синтаксичну асиметрію (відкидання логічних ланок висловлювання). Модифікації компресії інформації

обумовлюються жанровими домінантами тексту, зокрема, вафористиці, новелістиці. Мовленнєвий стереотип виникає через часте вживання словесних конструкцій у певній ситуації.

Комунікативні способи компресії інформації пов'язані з її згортанням, до цього ж типу належить і використання засобів повторної номінації, лаконічних фраз, які замінюють значні фрагменти тексту. В будь-якому випадку – і при

семіотичних способах компресії, і при її комунікативних способах – спостерігається скорочення текстового простору за рахунок превалювання обсягу дефініційованого над обсягом дефініціюючого. Проте умови мовної

прагматики часто обмежують компресійні можливості в повсякденному або ж спеціалізованому вжитку, але художнє слово у комплексній структурі пов'язане з застосуванням особливих стилістичних прийомів, таких, як навмисне умовчання, недомовленість.

О. Троянська розрізняє кількісну та якісну економію. Кількісна економія – це економія за рахунок скорочення мовних знаків (одиниць), економія фізичних зусиль, які витрачаються на передачу інформації та на її розшифрування, що,

зрештою, пов'язано з економією часу та надмірних мовленнєвих зусиль обох партнерів. Якісна економія – це заощадження розумових зусиль, що витрачаються на відбір та організацію мовних засобів для передачі інформації та

на її розшифрування, тобто економія за рахунок «якості» відібраних мовних одиниць [42, с. 211].

Необхідно зауважити лише, що ці два типи економії надто рідко зустрічаються в «чистому» вигляді, найчастіше вони утворюють складну єдність, яка обумовлена участю в комунікативному акті щонайменше двох партнерів, інтереси котрих не завжди збігаються.

Взагалі, компресія призводить до лаконізації тексту, ступінь якої залежить від комунікативної ситуації, а в художньому тексті – від інтенції автора. Лаконізація в такому випадку не є скороченням тексту за рахунок вилучення

частини інформації, але оптимізацією сприйняття зі збереженням повного обсягу емоційної, змістовної і образної інформації.

Будь-який вид людської діяльності є, за рідкісним винятком, цілеспрямованим і виступає як реалізація певної програми – біологічної у тварин і соціальної у людини. Досягнення остаточних цілей здійснюється залежно від

виду діяльності за допомогою або розумових операцій, або за допомогою рухів, які виступають як засіб реалізації програми. При цьому допускається певна

варіація кількісного відношенні засобів, що використовуються в різних випадках для досягнення однієї мети.

Відповідно до існуючої у фізіології точки зору, область рухів, а також розумова область є тією сферою, в якій проявляється принцип економії у діяльності людини. Тому видається закономірним і зрозумілим прагнення людини оволодіти такими рухами, які, не впливаючи на результати досягнення

кінцевої мети, були б пов'язані з найменшими витратами людської енергії.

«Людина ніколи не буде напружувати пам'ять, згадувати різні приватні деталі, коли цього не вимагають обставини», – зауважує Б. Серицький [36, с.37].

Принцип економії у мові проявляється в різних формах. В області вимови, наприклад, це стиснення фонетичного ладу в бік його спрощення через

редукцію, асиміляцію, випадання, злиття та інші процеси [41, с.213]. У морфології – це здатність однієї морфеми «поєднувати» всередині одного слова

кілька категоріальних значень: наприклад, суфікс – а нег одночасно вказує на обличчя та національність (Indianer) [38, с.105].

У синтаксисі прагнення до економії виражається в прагненні мовця використувати меншу кількість знаків плану вираження при передачі певного змісту, звуження граматичних конструкцій, експлікації зайвих, у смисловому

плані, елементів, усунення надлишковості, що, беззаперечно, є однією з причин того, що одна й та сама інформація може отримувати і отримує різні шляхи свого вираження [29, с.69]. Розглянемо приклади: When water boils it changes into steam,

When boiling water changes into steam, Boiling water changes into steam.

Впливом принципу економії можна, очевидно, пояснити широке вживання віддієслівних форм у сучасній англійській мові: інфінітива, герундія, дієприкметника, а також номіналізацій різного роду, еліпсису, редукції та інших

явищ. У сучасній лінгвістичній літературі прагнення до економного вислову певного змісту визначається терміном компресія, запозиченого, мабуть, з теорії зв'язку.

Однак у це поняття такі науковці, як О. Аксенов, Ю. Власова, М. Степанова, вкладають різний зміст: здатність однієї морфеми «поєднувати» всередині слова кілька категоріальних значень [11, с.75], використання стислих

синтаксичних конструкцій [13, с. 48], простота синтаксичних зв'язків [35, с.78],

супутнє явище синтаксичного розширення [37, с.91], процес породження економних синтаксичних конструкцій [38, с. 73].

У мовній діяльності принцип економії здійснюється через еліпсис, пор.:

«He was dead» — «Dead?» — «Yes. Died in his sleep, коли частина висловлювання опускається як надлишкова; заміну, коли частина пропозиції перетворюється на

словосполучення, наприклад: Коли заходить сонце – при заході сонця, When I was a boy – when a boy, або словосполучення в слові: a spinal injection – a spinal, a carpet made in Shiraz – a Shiraz, синтаксичну редукцію [28, с. 82]. Особливість еліпсису,

заміни, редукції полягає в тому, що ці явища не мають закономірного характеру, вони зумовлені контекстом або певними екстралінгвістичними ситуаціями.

Репрезентуючи розгорнуті синтаксичні побудови, еліптовані або редуковані конструкції залишаються не лише соціально зрозумілими, але в

деяких випадках і загальнозживаними завдяки тому, що мовний ланцюг як носій інформації здатний передавати й передає необхідну однозначну інформацію в межах певної сфери спілкування.

Для еліпсису це, як правило, розмовна мова, де складові пропозиції функціонують в межах мовного єдності. Перебуваючи в нерозривному семантичному зв'язку з іншими компонентами мовного єдності, вони

зживаються, головним чином, для вираження часу, місця, способу дії, нових даних про особу чи предмет [33, с. 345].

Для синтаксичної редукції це спеціалізовані функціональні стилі, зокрема, мова газетних заголовків і мова телеграм, де редукції підлягають

одиниці, що не несуть суттєвої інформації в плані комунікації. «Essential should see you, quarry seventeen eleven four».

Компресія – засіб перекладу – це особливий вид перетворень, який ґрунтується на іманентних властивостях мовної системи та сприяє

розгорнутих синтаксичних конструкцій до менш складного виду, здатних

передавати той же обсяг інформації, що й повні розгорнуті побудови. У цьому сенсі термін «компресія» близький терміну «комплексна конденсація», запропонований одним із засновників Празької функціональної школи В.

Матезіусом.

Порівнюючи функціонування чеської та англійської мов, вчений звернув увагу на той факт, що там, де в чеському вживається складне речення з яким-небудь підрядним, в англійському той же зміст передається іменниковою

фразою, дієприкметниковим зворотом, інфінітивом або герундієм. Як пізніше зазначав І. Вахек, під комплексної конденсацією В. Матезіус розумів «введення в речення іменного елемента або фрази, що дозволяє обходитися без додаткової

пропозиції, використання якого в іншому випадку було б обов'язковим» [55, с. 158]

Зауважимо, що термін «комплексна конденсація» у вітчизняній лінгвістиці

не прижився. Можливо тому, що ним позначалося стиснення структури лише підрядного речення. Термін «компресія» має більш широкий діапазон застосування, ним позначаються всі закономірні шляхи реалізації принципу

економії в мові.

Свобода словотворення в англійській мові є поширеним засобом створення компресії на морфологічному рівні. Так, суфікс –ish в «Kreisel, fifty-five-ish, lean, muscular... was the owner of his own company (Hailey) [12, с. 124]» стисло і

образно дає вікову характеристику героя. Перекласти fifty-five-ish на українську мову можна лише описово: «Крейсел, якому було десь близько п'ятдесяти п'яти

років, худорлявий, мускулистий, був власником компанії». (пор.: eightish – близько восьми годин, dinnerish – приблизно під час обіду та ін.) [12, с.164].

Особлива продуктивність суфікса – er, що позначає активного діяча, була

відмічена Л. Бархударовим [4, с.278]. На його думку, при перекладі англійського

віддієслівного іменника – імені діяча заміна його на особисту форму дієслова в українській мові – найбільш ефективний шлях компресії:

I'm an early bedder (Murdoch) – Я рано лягаю спати [4, с.282];

He was a pretty heavy drinker (Salinger) - Він пив, як кінь [4, с.269].

Префікс a- в Rollie was arunning all night (Hailey) [4, с.286] передає тимчасовий стан, в якому знаходився Роллі протягом ночі, і перевести це

висловлювання можна таким чином: Він бігав всю ніч без відпочинку і без зупинки.

Певні труднощі виникають і при перекладі лексичних одиниць, утворених

шляхом конверсії: потрібна заміна однієї частини мови іншою та введення

дієслова в особовій формі, пор.:

Mr. Healy's prestige is at a low (The Guardian) [28, с.324]

Престиж міністра фінансів впав дуже низько, де при перекладі at a low замінено прислівником низько і введене дієслово в особовій формі впав.

Більш складним виявляється переклад форми a has been, утвореної шляхом конверсії від перфектно форми дієслова be у висловленні He is always a has been

(Murdoch) [48, с.457]. Його можна перекласти, спираючись на більш широкий

контекст, тільки описово: a has been – людина, що має певний досвід (позитивний чи негативний у залежності від контексту).

Далі зупинимося на перекладі визначень різних типів, де компресія

виступає вельми відчутно. Тут виникає питання про сполучуваність означення і

означуваного, представленого іменником. Кожна мова має типові для його системи норми сполучуваності.

Мовотворча оригінальність носіїв англійської мови породжує нескінченну

безліч нових висловлювань, економних в плані вираження, смілих за змістом і образних стилістично. В той же час вони зрозумілі для англійського читача,

незважаючи на їх стислість, тому що побудовані відповідно до прийнятих

синтаксичними та семантичними моделями сполучуваності. Проте їх переклад складає певні труднощі для читача. Так, модель «N¹ + N» імплікує інформацію,

яка міститься в контексті або укладена у фонових знаннях. Тому доводиться

звертатися до роз'яснювального перекладу.

Розглянемо наступний приклад: Pakistan is faced with the need to provide both rapid and effective disaster aid (Newsweek) – Пакистану необхідно терміново

надати ефективну допомогу постраждалим від повені [27, с.43]. Переклад

зроблений на основі широкого контексту через конкретизацію іменника disaster.

Дуже часто в якості визначень у сучасній англійській мові вживаються дієприкметники минулого часу або прикметники, утворені за цією моделлю, пор.

attempted coup, their guessed but unknown parts, negotiated solution та ін. При їх перекладі доводиться вдаватися до розгортання та заміни частин мови: спроба

зробити переворот, невідомі небезпеки, про які вони тільки здогадувалися, конфлікт вирішується шляхом переговорів.

Компресія потрібна й при перекладі визначень (як одиничних

прикметників, так і словосполучень і навіть простих речень), що створюють

велику стислість виразу. Смісловий зміст таких визначень буває дуже великим.

Це досягається за рахунок розширення меж сполучуваності використаних

одиниць. Саме їх широка сполучуваність сприяє збільшенню смислового

навантаження і експресивності.

Розглянемо наступний приклад. These French found him lean and tight. In

well-tailored clothes, elegant and dry, his good Western skin, pale eyes, strong nose,

handsome mouth, and virile creases (Bellow) [27, с.143], в якому поєднання Western

skin містить декілька додаткових конотацій і їх необхідно виявити при перекладі:

– Худий і підтягнутий, на думку французів, в бездоганному костюмі, елегантний,

гладка, випещені шкіра, типова для американців, світлі очі, великий ніс,

красивий рот і мужні складки навколо нього [17, с.110].

Дуже часто у функції означення зустрічаються словосполучення,

абсолютно незвичайні по сполучуваності і ємні за змістом. Представляючи цілі

ситуації, вони не мають відповідного еквіваленту в українській мові.

Наступні приклади: There is a tangible proof of what I thought during a long

ago reading (Lesser); General Hamil carries a cut throat razor on his keyrings (Archer);

To his question «how long» Scott replied «must wait». He was determined to use «must

wait» period for himself (Archer) [49, с.212].

Широка сполучуваність іменників reading, razor, period, що робить вплив на обсяг інформації, закладеної у наведених вище словосполученнях, змушує перекладача звернутися до підрядного речення. Лише підрядне речення в

українській мові передає зміст наведених вище англійських словосполучень.

Переклад: - Існує незаперечний доказ того, про що я думала під час читання, яке мало місце давним-давно; Генерал Хаміш носив на кійці для ключів бритву,

якою він різав горло своїм супротивникам; На запитання «Скільки ще чекати?»

— Скотт відповів — «треба чекати». Він твердо вирішив використати цей період, протягом якого він повинен чекати, для себе [49, с. 273].

Просте речення у функції означення зустрічається рідше, ніж словосполучення. Однак такі приклади все ж є: «She smiled a long God knows smile (Murdoch)» [49, с. 97], яке можна перекласти або розгорнутим словосполученням, або підрядним реченням: «Вона посміхалася довгою

всерозуміючою посмішкою» або «Вона посміхалася довгої усмішкою, яка говорила, Богу все відомо (Бог все знає)» [49, с. 170].

Значна компресія досягається за рахунок вживання віддієслівних форм: інфінітива, дієприкметника та герундія, тобто структур, які не мають еквівалентів в українській мові. Із зазначених вище безособових форм інфінітив є одним з найбільш ефективних засобів створення економних структур, що вимагають декомпресії при перекладі. Так, його використання в ад'єктивних

сполученнях у функції позитивного означення сприяє створенню побудов, що перекладаються, як правило, підрядним реченням. При цьому інфінітив може

бути у формі як активного: «The only class in Britain never to lose an election is the ruling class (The Morning Star)». Єдиний клас Великобританії, який ніколи не програє на виборах – це правлячий клас, так і пасивного стану: «...he searched for

the one word to be spelt correctly (Archer)». Він шукав лише одне слово, яке мало

бути написано правильно. У подібних сполученнях приховується модальність обов'язкової реалізації події, вираженої інфінітивом. Іноді вона експлікується в

найближчому контексті: «...the one word that he had to spell correctly if they

expected to be paid another cent (Archer) [52, с.369]».

Інфінітив наступної дії з дієсловами руху to come, to arrive, to run, to turn та ін перекладаються сурядним словосполученням. «She came to find him sitting at

the table (Brown)». Вона прийшла і побачила, що він сидить за столом; з

дієсловами фізичного дії – складносурядним реченням. У цій моделі найчастіше зустрічаються дієслово to find і його синоніми to see, to reveal, to discover і деякі

інші: «The door was flung open to reveal a small woman (Archer)» – Двері

відчинилися, і вони побачили маленьку жінку [52, с.143].

Поєднання дієслів фізичної дії і інфінітива, а також статичних дієслів з

локативним значенням і інфінітива передають той же обсяг інформації, що і

складнопідрядні речення з підрядним мети в українській мові. «Adam went out to kill the dog (O'Hara), My father has been to Edinburgh to give a lecture (Christie)» –

Адам вийшов на вулицю, щоб убити собаку, Мій батько перебував в Единбурзі,

щоб прочитати лекцію [53, с.643].

Інфінітив у функції вторинного присудка особливо часто вживається в газетній мові, щоб не вказувати на джерело інформації, з одного боку, а з іншого – домогтися економії місця: «The expedition was reported to have landed safely (The

Guardian)», перекладається підрядним реченням – Повідомляють, що експедиція благополучно висадилася. Його зміст виявляється синонімічним змістом складнопідрядні речення «It was reported that the expedition had landed safely».

Декомпресія потрібна також і при перекладі тричленної конструкції з об'єктно-предикативним членом, яка може перекладатися на українську мову складнопідрядним реченням: «He felt Wilson take hold of his arm (Shute)» – Він

відчув, як Вілсон взяв його за руку; Old Jolyon saw his brother's face change (Galsworthy) – Старий Джолион бачив, як змінилося обличчя його брата [58, с.301].

Компресія створюється й абсолютною дієприкметниковою конструкцією:

«This afternoon, riding with her for the last time, the silence was almost unnatural» [25, с.115], яка перекладається складнопідрядним реченням. – У той день, коли він виїжджав з нею останній раз, тиша була зовсім неприродною.

Герундіальний комплекс – ще одна з форм компресії у сучасній англійській мові, яка вимагає декомпресії. Вона також здійснюється через його переклад підрядним реченням: «I regret marrying you, Lucy (Shaw)» – Люсі, я шкодую про те, що одружився з тобою [30, с.86].

Професійний синхронний переклад – це переклад, здійснюваний в особливих умовах. Для нього характерні нерівні умови породження мовлення

мовою оригіналу та мовою перекладу, дефіцит часу, а також підвищена психічна напруженість, причиною якої є усвідомлення синхронності двох видів діяльності, що протікають в умовах втрати звичних форм контролю над

процесом мовлення, що тягне за собою відчуття невпевненості у правильності

дій. Втім, синхронний переклад – це не тільки застосування навичок говоріння в процесі слухання, але також і певний план діяльності, який синхроніст

використовує при здійсненні перекладу [1, с.304].

План комунікативної діяльності являє собою набір певних стратегій, використовуваних синхронним перекладачем в конкретних перекладацьких ситуаціях. Серед стратегій, що використовуються в синхронному перекладі,

можна виділити, наприклад, стратегію проб і помилок, стратегію очікування, стратегію лінійності, стратегію компресії, стратегію декомпресії та інші.

Компресія мовлення – це «... таке її стиснення, визначене специфічними

умовами спілкування, при якому в ній зберігається тільки те, що необхідно для цієї задачі спілкування, а решта відкидається [1, с.307]».

По суті компресія породжується специфічними умовами діяльності синхронного перекладача (часовими обмеженнями і одночасністю процесів слухання мови оратора і породження мовлення мовою перекладу), і її розміри визначаються необхідністю збереження рівного темпу мови перекладача мовою перекладу.

Структурна та семантична компресія, таким чином, являє собою форму пристосування перекладацьких дій до умов діяльності. Зокрема, Ф. В. Чернов

виявляв розміри компресії шляхом зіставлення текстів, в яких було застосовано явище компресії, отриманих в результаті синхронного перекладу з текстами, виконаними письмово. У результаті з'ясувалося, що компресія при перекладі

може досягати 30—37 %. Основний фактор, що впливає на розміри компресії вихідного повідомлення, – це швидкість мови оратора [8, с. 81].

Проблема швидкості відправлення вихідного повідомлення розглядалася багатьма дослідниками (Д. Гервер, Г. Барік, Р. Сеттон) і визнавалася

вирішальним фактором, що справляє значний вплив на якість перекладу. Зокрема, Д. Сеттон вважала, що при темпі мови 100—120 слів на хвилину можливий нормальний синхронний переклад даного повідомлення. При темпі

мови більше 200 слів на хвилину, на думку Д. Сеттон, скільки-небудь прийнятний синхронний переклад неможливий.

Таким чином, структурна та семантична компресія, як правило,

використовується коли:

- 1) темп мови оратора досить високий;
- 2) у вихідному повідомленні присутні повтори;
- 3) у вихідному повідомленні є незначущі слова;
- 4) думка оратора може бути виражена за допомогою меншої кількості слів.

Говорячи про прийоми структурної та семантичної компресії в синхронному перекладі, необхідно відзначити, що вона здійснюється шляхом синонімічних або близьких до них замінів слів, словосполучень і пропозицій більш

короткими словами, словосполученнями і реченнями, опущенням відрізків, дублюючих інформацію, яка міститься в попередньому контексті, опущенням смислових одиниць, надлишкових в конкретній ситуації спілкування, і

опущенням смислових одиниць, надлишкових з точки зору завдання комунікації.

Ці прийоми, як правило, реалізуються паралельно з механізмом імовірного прогнозування. Крім того, вона супроводжується семантичними

трансформаціями. По-перше, відбувається стиснення лексико-семантичної

структури речень через скорочення і опущення семантичних компонентів. По-друге, спрощується семантико-синтаксична організація речень і зазвичай посилюється образотворчий характер синтаксичних зв'язків [13, с.245]. Без

сумніву, якісні та кількісні показники компресії будуть варіюватися залежно від мовних комбінацій.

При усному перекладі з англійської на українську, наприклад, текст може

збільшитися у більш, ніж два рази [11, с.247]. Так само й усний переклад з англійської на українську призводить до збільшення тексту, інколи досить суттєво. Можна припустити, що при перекладі з української англійською

повинно навпаки відбуватися скорочення загального обсягу тексту (за рахунок

відсутності закінчень, меншої складової довжини слів в англійській мові тощо), що повинно було би полегшити завдання синхронного перекладача і скасувати необхідність застосування компресії. Однак, згідно зі спостереженнями,

компресія також широко використовується в українсько-англійській комбінації.

Розглядаючи питання структурної та семантичної компресії, при перекладі з української мови на англійську, необхідно звернутися до проблеми співвідношення синтетизму української мови й аналітизму англійської мови.

Останні дослідження, проведені зокрема К. Кузьміною [12, с.48], свідчать про те, що явище компресії та компактності на одних мовних ділянках компенсує наявність великої кількості громіздких дієслівних конструкцій на інших мовних ділянках, які є однією з характеристик аналітичної системи англійської мови. Без

компресії англійський синтаксис здався б надто громіздким. Наявність в англійській мові великої кількості не тільки дієслівних, а й іменних синтаксичних конструкцій ще раз підтверджує той факт, що носії аналітичних

мов для передавання окремих квантів інформації схильні концентруватися не на словах, як це відбувається в синтетичних мовах, а на цілісних синтаксичних блоках.

Останнє пояснює певну «лексичну» або словесну «надлишковість» [23, с.416] української мови порівняно з англійською мовою, що виявляється при застосуванні міжмовної трансформації номіналізації, коли українські дієслівні

семантично розгорнуті синтаксеми перетворюються на компактні англійські номінативи. Розглянемо функціонування цього явища у синхронному перекладі з української на англійську мову на прикладах: *The religious community in minority will be so thankful that will keep fidelity to this political system* [3, с.445]. – Громади

тих віросповідань, які перебувають у меншості, будуть такі вдячні, що зберігатимуть вірність цьому державному ладові [3, с.445]. – *US State*

Department is going to hold a \$300,000 grant competition to monitor human rights and freedom of the press in Ukraine [3, с.447].

У цих прикладах процес номіналізації внаслідок застосування міжмовних

перетворень призводить до компресії на глибинному та на поверхневому рівнях

через вилучення особової форми дієслова «перебувають» (1-й приклад) та

віддієслівних абстрактних іменників «отримання» та «дотримання» (2-й

приклад), які, так само як і їх дієслівні «твірні основи», мають динамічну

семантику

Саме зазначений вище аналізм англійської мови пояснює її здатність

утворювати подібні компактні конструкції, складені з низки слів, між якими

відсутні будь-які граматичні позначення синтаксичних зв'язків, і тим самим

невідповідність у даному контексті між розгорнутою українською фразою з

динамічними семами й англійською номінативною фразою, в якій останні

перебувають в імпліцитному стані.

До граматичних причин процесу компресії в англійському перекладі

українських синтаксичних одиниць можна також віднести той факт, що з двох

наявних способів передавання предикативності дієслівного й іменного –

останній в англійській мові дедалі більше набуває характеру тенденції. Ця

тенденція англійської мови виявляється в пріоритеті уживання складених

іменних присудків замість українських повнозначних дієслівних форм:

Глобалізація об'єктивно сприяє розвитку плюралістичних поглядів не тільки у

суспільстві загалом, а й у кожній окремій особистості [34, с.89]. – *Globalization*

is objectively conductive to the development of pluralistic viewpoints not only in society on the whole, but in each individual person [34, p.89].

На думку В. Каушанської, така тенденція пояснюється існуванням в

англійській мові «принципу роздільного втілення лексичних і граматичних

значень, який у сучасній англійській мові проводиться не лише в її граматичній системі, а й у лексичній» [55, с.67-68]. Сам цей принцип, своєю чергою, впливає

з аналітизму англійської мови, в якій різні граматичні характеристики

понятійних слів (здебільшого дієслів) передаються за допомогою допоміжних дієслів [6, с. 52].

Адже у складених іменних присудках англійські дієслова-

зв'язки, які кількісно і якісно на певних мовних ділянках є більш функціональними, ніж їхні українські еквіваленти, також виступають в ролі своєрідних допоміжних дієслів.

Варто також зазначити, що на поверхневому рівні англійська структура

«дієслово-зв'язка + іменна частина», являючи собою чіткий синтаксичний блок,

разом з іншими англійськими аналітичними структурами бере активну участь у структуризації англійської мови.

Крім того, прагнення до чітко структурованого синтаксису речення

спричиняє утворення на основі моделі «дієслово-зв'язка + іменна частина» численних сталих виразів на зразок «to be under pressure», «to be in operation» і

тощо. Саме ця особливість англійської мови найбільшою мірою пояснює

компресно у перекладі українських повнозначних дієслівних форм за допомогою англійського складеного іменного присудка.

Необхідно зазначити, що в перекладі з української мови на англійську ми можемо спостерігати не лише тенденцію англійської мови до компактності та вилучення надлишкових динамічних сем, а й тенденцію, яка здебільшого

спостерігається в перекладі з англійської мови на українську, а саме високу

частотність використання, порівняно з українською мовою, англійських дієслівних складних граматичних і лексико-граматичних конструкцій з

неособовими формами дієслова, що можуть відповідати українським формам

дієслова в складі підрядних речень та інших синтаксичних конструкцій [16, с.54].

Можна зробити висновок, що компресія – багатогранне лінгвістичне явище, яке можна поділити на види в залежності від різних характеристик і яке

має прояви на усіх мовних рівнях.

Розглядаючи способи реалізації структурної та семантичної компресії у синхронному перекладі (українсько-англійська пара) необхідно відмітити, що

вона відбувається шляхом:

1) вилучення змістовних одиниць, надлишкових у конкретній ситуації спілкування;

2) вилучення одиниць, надлишкових з точки зору комунікаційного завдання;

3) вилучення одиниць, дублюючих ту інформацію, що міститься у попередньому контексті;

4) вилучення певних одиниць через специфічні умови роботи перекладача.

5) вилучення окремих одиниць чи відрізків повідомлення через семантико-синтаксичні відмінності у мові оригіналу та мові перекладу.

Якщо мовець промовляє текст у середньому чи швидкому темпі, перекладачу важко, а інколи і неможливо навіть просто проговорити повний

текст перекладу за час мовлення оратора. Проблема вирішується за рахунок мовленнєвої компресії, яка, у свою чергу, зумовлена принципом економії

мовленнєвих зусиль [7, с.147], а також намаганням синхроніста зберегти у

своєму мовленні максимальну кількість пауз, щоб уникнути необхідності одночасно слухати і говорити.

Цей аспект виключно цікавий для вивчення, оскільки дослідження в даній

сфері дозволять на основі системи міжмовних відповідностей розробити ряд методичних рекомендацій у допомогу вивчаючим синхронний переклад.

Тому, компресія в сучасній англійській мові проявляється на всіх рівнях

мовної системи і є високопродуктивним засобом мовної економії. При перекладі компресованих структур на українську мову часто доводиться звертатися до розгортання, заміни і введення інших частин мови.

1.3 Компресія і поняття стислого тексту

Проблеми побудови стислих текстів, їх організації з точки зору комунікативної спрямованості, функціонально-стилістичної адекватності

займають важливе місце у лінгвістичних та методичних дослідженнях, тому що

з питанням побудови стислого тексту тісно пов'язані проблеми оптимізації процесів спілкування та передачі інформації.

Як відомо, стислий текст є невід'ємною частиною ряду функціональних

стилів мови, зокрема, публіцистичного. Обсяг інформації, накопиченої у всіх

галузях людської діяльності, примушує носіїв мови звертатися до творення

стислих, скорочених, компресованих мовних творів, прикладом яких є

телеграми, реферати, анотації, словникові дефініції, афоризми, ремарки тощо.

Відправною точкою дослідження стислого тексту як окремого поняття є те, що написання такого тексту – це мовна творчість, хоч вона, без сумніву,

відрізняється від художнього чи наукового видів діяльності, оскільки, по-перше,

обмежена певними окресленими стандартами і, по-друге, викликана різноманітними зовнішніми умовами (необхідність економії матеріальних

затрат, часу та розумових зусиль). Але все ж, створюючи стислий текст, його

автор тією чи іншою мірою виявляє себе як творча особистість.

Дослідники детально розглянули стислий текст взагалі, вивчили його на всіх рівнях мови. Але деякі аспекти компресії у публіцистичному дискурсі

залишились поза увагою вчених.

Розгортання елементів тексту диктується різними причинами, перш за все необхідністю забезпечити надійність зв'язку, бажанням забезпечити точність та

переконливість міркування, а також намаганням створити той чи інший

стилістичний ефект [5, с.150].

Компресія на лексичному рівні функціонує за допомогою вживання складноскорочених лексичних одиниць різних типів, а також різних видів абrevіатур. Абrevіатури як у структурному, так і в семантичному плані, не є

однорідними, але значна частина їх виникає внаслідок прагнення до економії у тому чи іншому жанрі.

Отже, головна функція абrevіатур – бути більш економним знаком, еквівалентом головного, повного найменування, тому спочатку абrevіатури не мають власного лексичного значення, яке б відрізнилося б від значень лексичних одиниць, що його складають.

UFO – unidentified flying object;

P.M. – post meridiem;

P.S. – post scriptum (лат.) [16, с.109].

Маючи справу зі стислими текстами, необхідно бути дуже уважним, адже в них зустрічаються абrevіатури, що мають декілька значень, тобто є полісемантичними.

P.H. – Public house (закусочна); P.S. – penal servitude;

P.H. – public health; P.S. – petrol station;

p.p.c. – picture postcard; P.S. – post scriptum;

p.p.c. – plain plaster cornice;

Деякі анекдоти будуються на двозначності абrevіатур. Наприклад:

Teacher: You have to read one hundred words p.m.

Pupil: So how many words should we read during the day? [22, с.268]

Тут зміст анекдоту полягає у двозначності лексичної одиниці р.т. З одного боку, це per minute (за хвилину), або per month (за місяць), а з іншого – post meridiem (після обіду) [22, с.221].

Найчастіше ми зустрічаємо компресією, яка виражається у виборі більш скорочених синонімів, які, як правило, використовуються при розмові. Так, ми можемо сказати: «*Nickelback's latest CD is so interesting, great and cool*», або можемо замінити ці прикметники словом, що вбирає в себе всі ці значення:

«*Nickelback's latest CD is so **sick***». Довге слово *coruscats* ми можемо замінити більш коротшим *bitters*: «*I hate those **bitters** at my school. They try my patience*».

Словосполучення *lazy men* замінюється словом *scrubs*. «*Girl, you don't want no **scrubs**. Find a guy with money*». *Cyberia* використовується замість *the World Wide Web*. Слово може замінити навіть ціле речення. «*Did you eat?*»: «***Jeet** yet? I'm starved. Let's grab a burger*». В деяких випадках частина слова може замінити все

слово.

Dis – to insult, to disrespect, make fun of: «*You're laughing at my clothes? Don't **dis** me, man*».

Rents – parents: «*I had to cancel the party I was planning for this Friday; my **rents** are staying home this weekend*»

У компресованих текстах широко вживаються фразеологічні звороти, які найбільш точно передають думку і дозволяють уникати довгих пояснень.

Dressed to kill – wearing fashionable clothing; dressed in one's most stylish and sophisticated apparel:

«Tina was *dressed to kill* for her date on Saturday night».

Deck out – to be dressed in; to be wearing; generally in the sense of lavishness:

«Lara showed up the party *decked out* in a dazzling pink gown» [50, с.403].

Ми бачимо, що замість довгих пояснень використовуються фразеологізми,

які найточніше передають ідею. Специфіка стислих текстів у сучасній англійській мові досить чітко виявляється в її граматичній будові. М. Нікітін до

морфологічних особливостей стислих текстів відносить:

1) своєрідне використання в них частин мови;

2) особливості функціонування найбільш значущих частин мови та їх категорій [32, с.67].

Практично в усіх компресованих жанрах найважливіше місце посідають іменники (30%).

«Morning room in Algernon's flat in Half-Moon Street».

«An underground room, bare of any furniture except two or three broken chairs, a tattered mattress on the stone floor and an old trunk» [22, с.113].

У стислих текстах переважають простіші морфологічні форми з точки зору їх структур. Для афоризмів, приказок та прислів'їв характерний наказовий спосіб

дії

«Tell me whom you love, and I'll tell you who you are» [22, с.114].

«Don't count your chickens before they are hatched» [22, с.114].

НУБІП УКРАЇНИ

Механізм стиснення тексту найяскравіше та найрізноманітніше виявляється на синтаксичному рівні. Найтиповіші стислі тексти складаються з двох-трьох речень.

«Why are tall people lazier than short people?» – Because they are longer in bed.

[22, с.217].

Така структура зумовлена психолого-логічними особливостями вираження думки в стислій формі, коли в першому реченні дається певна вступна

інформація, потім вона уточнюється або доповнюється, і в деяких випадках робиться ще короткий висновок.

Огляд сучасної лінгвістичної літератури свідчить про те, що термін

«компресія» досі трактується дуже широко та довільно, часто саме поняття замінюється описом часткових засобів його реалізації, і серед учених немає єдиної думки з цього питання.

Крім того, поняття компресії зазвичай науковці вивчають окремо, і лише

Ю. Камінський (2007) у своєму дослідженні зосереджує увагу на комплементарній єдності компресії [17, с.109]. Слід також зазначити, що

Н. Якова(2007) висловлює думку, що явище компресії нерозривно пов'язано з

поняттями мовної надлишковості й мовної економії. Ці тенденції є, з одного боку, діаметрально протилежними, а з іншого – нероздільними [49, с.138].

НУБІП УКРАЇНИ

РОЗДІЛ 2. КОМПРЕСІЯ ЯК ПРОЦЕС

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС УСНОГО
ПОСЛІДОВНОГО ТА СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

2.1 Компресія і втраги змісту при перекладі

Глибинні дослідження перекладу розпочалися відносно нещодавно, у другій половині ХХ століття, і розвивалися паралельно з дослідженнями у галузі психолінгвістики. Специфіка і механізми реалізації перекладу привертала увагу не лише лінгвістів, але й спеціалістів інших галузей, зокрема, психологів і психолінгвістів, при чому останні або вивчали переклад як такий, або використовували його як основу для експериментальних досліджень у сумісних галузях [3, с.26, 44].

У рамках загальних досліджень різних аспектів перекладу окремий інтерес представляє вивчення механізму мовної компресії, який відбувається водночас із самим процесом перекладу.

Необхідність забезпечувати прийнятну якість перекладу змушує перекладача користуватися такими засобами, що дозволяють мінімізувати інформаційні втрати. Труднощі виникають, у першу чергу, через брак часу, необхідність зберігати певний ритм мовлення, через розбіжності у синтаксичних структурах мов.

Все це може призводити до викривлення синтаксичної структури речення, зловживання засобами компресії та, навіть, випадків втрати значущої, суттєвої інформації.

Саме тут і постає питання про відмінність чи межу припустимості застосування механізмів мовної компресії та ступеню «суттєвої шкоди», завданій повідомленню при перекладі (перекодуванні).

«Суттєва шкода» перекодуванню повідомлення – це втрата змісту, яку справедливо вважають є однією з найсерйозніших помилок перекладача [10, с.244, 252]. Втрата змісту відбувається через випущення:

- 1) змістовних інформаційно-«заряджених» елементів;
- 2) випущення одиниць, важливих з точки зору комунікаційного завдання;
- 3) випущення нових інформаційних одиниць;
- 4) інші випадки випущення одиниць чи елементів повідомлення з причини професійних навичок та вмінь перекладачів-синхроністів.

Навідміну від втрати змісту структурна та семантична компресія – це спосіб зменшення складової величини тексту без завдання суттєвої шкоди виконанню комунікативної задачі мовця [47, с.205]. Компресія стає можливою завдяки інформаційній надлишковості мовлення. О. Швейцер вважає, що компресія тексту досягається через випущення надлишкових елементів висловлення, тих елементів, які можуть бути отримані з поза-мовленнєвої

ситуації спілкування та контексту комунікації, а, крім того, через більш компактні форми висловлення [45, с. 176].

Вивчення явища мовної компресії у лінгвістиці здебільшого представлено

дослідженнями, присвяченими перекладу з англійської мови на українську [44, с.52]. У такому випадку компресія більш очевидна, бо вона зумовлена

об'єктивним фактором більшої середньо-складової довжини слів в українській

мові порівняно зі словами англійської мови. Але можна стверджувати, що мовна

компресія неминуча також і в напрямку перекладу з української на англійську.

При перекладі з однієї мови на іншу може відбуватися збільшення кількості складів і збільшення обсягу тексту. При перекладі з англійської на

українську, наприклад, текст може збільшитися у більш, ніж два рази [34, с.64].

Так само й переклад з англійської на українську призводить до збільшення тексту, інколи досить суттєво. Можна припустити, що при перекладі з

української англійською повинно, навпаки, відбуватися скорочення загального обсягу тексту (за рахунок відсутності закінчень, меншої складової довжини слів

в англійській мові тощо), що повинно було би полегшити завдання перекладача

і скасувати необхідність застосування компресії. Однак, згідно зі

спостереженнями, компресія також широко використовується в українсько-англійській комбінації.

Окрім дублюючих одне одного елементів, повідомлення може містити

більший обсяг інформації, ніж це необхідно для реалізації конкретного завдання

комунікації. Однак, при цьому необхідно розрізнити мовну компресію, спричинену надлишковістю інформації, і невиправдану втрату інформації.

Розглядаючи способи реалізації структурної та семантичної компресії у

перекладі необхідно відмітити, що вона відбувається шляхом:

1) випущення змістовних одиниць, надлишкових у конкретній ситуації спілкування;

2) випущення одиниць, надлишкових з точки зору комунікаційного завдання;

3) випущення одиниць, дублюючих ту інформацію, що міститься у попередньому контексті;

4) випущення певних одиниць через специфічні умови роботи перекладача;

5) а також випущення окремих одиниць чи відрізків повідомлення через семантико-синтаксичні відмінності у мові оригіналу та мові перекладу.

Як правило, структурна та семантична компресія у перекладі використовується тоді, коли в оригінальному повідомленні присутні

повторення, багато вставних конструкцій, або якщо думку мовця можна висловити за допомогою меншої кількості слів.

Явище компресії при перекладі також впливає з певної низки лінгвістичних і психологічних закономірностей мовленнєвої діяльності. Можна

наголошувати на обов'язковості при перекладі передачі суттєвої для повного розуміння інформації, включаючи так звану «прецизійну» (точну) інформацію, у

той час як деталі висловлення, виражені, наприклад, другорядними членами чи вставними конструкціями, можуть втрачатися при перекодуванні.

Тому виникає проблема виділення значущих характеристик тексту

оригіналу, які повинні бути перенесені з нього до тексту перекладу для того, щоб

останній (текст перекладу) слугував повноцінною заміною оригіналу, або коректно репрезентував оригінальне повідомлення в іншому культурному та

мовному/мовленнєвому середовищі. Тут можна говорити про реалізацію функції

репрезентативності при перекладі, тобто, здатності тексту репрезентувати оригінал [20, с.43]. Критерії репрезентативності, мінімальні вимоги до перекладу

текстів включають передачу фактичної інформації з оригіналу водночас із

обов'язковим дотриманням лексико-граматичних, синтаксичних і стилістичних норм мови перекладу, цілі створення тексту оригіналу, тону оригіналу, авторського відношення до теми / предмету у тексті оригіналу. Будь-яке

порушення чи недотримання критеріїв репрезентативності призводить до

ситуації невинновданой втрати змісту повідомлення, руйнування його лексико-граматичних, синтаксичних і стилістичних норм, тобто, завдає «суттєвої шкоди»

самому повідомленню та комунікативним намірам мовця.

Таким чином, можна побачити як другий перекладач, часом витрачаючи увагу на переклад прикметників та прислівників, що мають другорядне значення

в поданій статті (системно, в середньому), неодноразово випускав важливу

інформацію. Так вираз «в різних сферах економіки», було перекладено узагальнюваним виразом «in economy», що має дещо інше значення. Перший

перекладач, навпаки, зберіг денотативну інформацію «in various economic sectors».

Подібне явище спостерігається й при перекладі виразу «причетних до

будівельного комплексу центральних органів виконавчої влади, а також

відповідальних за цей напрямок заступників голів облдержадміністрацій». Так

варіант перекладу «central executive power agencies and regional administrations'

heads in charge of construction sector» є адекватним, тому що його скомпресована

структура (було вилучено деякі означення) характерна й зручна для носія

англійської мови. У варіанті «construction-related central executive agencies», по

суті, повністю не відображено другу частину українського виразу.

При перекладі виразу «термін видачі дозволів для початку будівельно-монтажних робіт, укладення договорів купівлі-продажу землі від моменту подачі

інвесторами заявки» другий перекладач замінив синонімічний ряд виразом

«various construction works», що не дозволяє отримати повного уявлення про

зміст думки. Варіант «getting permits for various construction assembly works,

purchase-sale contracts, investor's applications etc» можна вважати досить

еквівалентним. При перекладі останнього речення відбуваються такі самі

процеси. Обидва перекладача вважали за доцільне при перекладі вилучати зі

складних речень конструкції типу «Технологія полягає в тому...», «Головна ідея

змін полягає в тому...», які не несуть особливого смислового навантаження,

таким чином спрощуючи синтаксичну структуру речень. Отже, можна

стверджувати, що основна проблема застосування механізму структурної га

семантичної компресії полягає в тому, що перекладачі у процесі своєї діяльності часто не використовують прихованого резерву мови перекладу, а просто калькують структури мови оригіналу. Таким чином, подальші майбутні

дослідження у галузі міжмовних співвідношень могли би суттєво підвищити рівень підготовки та якість роботи перекладачів.

Також існує необхідність вивчення й аналізу синтаксичної та лексико-семантичної структури висловлювань у процесі перекладу. Виявлення міжмовних відповідностей для різних комбінацій мов, а також розробка системи методологічних рекомендацій для тих, хто вивчає переклад, могли би значно покращити якість роботи перекладачів.

2.2 Основи компресії під час усного послідовного та синхронного перекладу

За словами Чедвіка, компресія тексту в синхронному перекладі може відбуватися на різних рівнях мови, залучаючи будь-який із наступних елементів: склади, слова, синтаксис, значення чи контекст.

Перш ніж описувати ці різні рівні компресії, слід зробити загальне застереження щодо обмежень підходу до дослідження, який фрагментує мову на підкомпоненти, особливо коли задіяні складні процеси, такі як розуміння на слух. Цитуючи Чедвіка, «спостереження успішних інтерпретацій безсумнівно

довели, що в нормальній комунікації, всупереч широко поширеній думці, звуки не розуміються спочатку як мовні значення, а потім пов'язуються з реальними

подіями, вони завжди миттєво розуміються як те, що означає оратор, який ми називаємо сенсом» [67, с.43].

Те, що стосується звуків і складів, безсумнівно, може застосовуватися

також до слів, синтаксису, значення та взагалі до всіх інших компонентів мови:

враховуючи, що «сенс» виникає відразу, з цього випливає, що жоден з цих підкомпонентів не може фактично пояснити комунікацію, якщо розглядати її

ізольовано.

Механізм компресії має місце на найнижчому рівні та включає вибір слів, які мають менше складів, ніж ті, що в синхронному перекладі. Такий механізм,

за словами Юга, дозволяє «перекладачеві говорити повільніше та зручніше, ніж

оригінальний оратор» [20, с.114]. Це досить сміливе твердження слід сприймати

з обережністю, оскільки воно, здається, надто спрощує процес СН, який не обмежується результатом, тобто тим, що насправді говорять перекладачі, але

також включає складне завдання аудіювання. Натомість стиснення на

складовому рівні, здається, не дуже допоможе усним перекладачам щодо сприйнятливої сторони їхньої роботи.

Проте досить сумнівно, що стратегію, спрямовану на вибір більш

лаконічних слів, насправді можна вважати стратегією «економії праці».

Насправді можна стверджувати, що часто легше, особливо при перекладі між спорідненими мовами, використовувати подібні слова, які мають спільні корені

та використовують більш-менш однакову кількість складів, якщо спеціально не потрібне інше рішення, як у випадку фальшивих друзів, щоб уникнути кальки

або заради доречності в вихідній мові. Крім того, незрозуміло, як це складове стиснення насправді досягається на практиці. Чи слова з меншою кількістю складів мають перевагу над синонімами з більшою кількістю складів? Якби це

було так, такий підхід фактично окупився б лише після багатьох років навчання, коли в свідомості перекладача повністю сформувався автоматизм, так що більш короткі еквівалентні слова обираються без будь-яких зусиль.

Можна також стверджувати, що деякі мови, такі як англійська чи китайська, за своєю природою, швидше за все, використовують менше складів (або знаків), ніж інші, враховуючи те, що вони прагнуть до стислості. Це особливо вірно у випадку китайської мови, де перекладений текст завжди

помітно коротший за вихідний. Однак нещодавнє дослідження, проведене Югом щодо певної кількості споріднених і неспоріднених мов, здається, припускає, що «незалежно від цільової мови, переклади СП майже завжди містять менше

складів, ніж оригінал вихідної мови...» [14, с.143]

Виходячи з цього дослідження, здавалося б, що компресію в синхронному перекладі не можна пояснити лише ступенем стислості даної мови, яка бере

участь у перекладі. Це можна пояснити тим фактом, що вона може стати

побічним продуктом переформулювання, яке цілком може мати тенденцію реорганізувати думку більш узгоджено, а отже, більш стисло, ніж у вихідному тексті. Також, ніколи не слід забувати, що склади не є семантичними одиницями,

а переклад стосується значення, а не слів [23, с.330].

Другий тип компресії передбачає використання «меншої кількості слів для вираження тієї самої ідеї» [25, с.115]. Досить сумнівно, що такий підхід може справді зменшити зусилля при перекладі, насправді - цілком збільшує.

Третій тип компресії, синтаксичний, передбачає використання коротших або простіших конструкцій, ніж ті, що використовуються в синхронному перекладі. Цього можна досягти, наприклад, шляхом розбиття складного

речення на кілька простіших, техніки, загальноприйнятої в синхронному

перекладі і відомої як *saucissonnage* французькою мовою або техніка *saлями* англійською. За словами Сеттона Синтаксична компресія є результатом вибору коротшої та простішої конструкції, ніж та, що використовується в оригіналі,

наприклад, шляхом:

а) розбиття складного речення зі структурою підряду на кілька простих речень;

в) заміни прийменникової фрази на дієприкметникову конструкцію);

г) заміни одного слова для словосполучення, або абревіатури, або повної назви країни чи організації, наприклад, Організація Об'єднаних Націй = ONU

(італійською або французькою мовами) [52, с.115-116].

Четвертий тип, лексична компресія, має багато спільного із семантичною компресією і, як така, піддається однаковій критиці. Насправді сам приклад, наведений Черновим, є досить дискусійним: французький вислів «*Traité de non-*

prolifération des armes nucléaires» інтерпретований англійською як: "договір про нерозповсюдження". Хоча, звичайно, не можна заперечувати, що англійський

переклад семантично більш стислий, ніж французький, цей приклад, здається, вказує на неточне тлумачення, а не на успішний приклад семантичного стиснення. Наступний приклад, узятий із протоколу засідання ООН, часто

цитується як типовий приклад ситуаційного стиснення: «Я даю слово шановному делегату Об'єднаної Республіки Танзанія», перекладене в вихідній мові перекладачем лише з слово «Танзанія».

Тут перекладач, мабуть, відчув, що більшість ситуаційної інформації у висловлюванні можна було опустити, оскільки делегати, які були присутні на зустрічі, ймовірно, знали, що (1) Танзанію представляє делегат, що (2) це «Об'єднана Республіка», (3) що всі делегати є «шановними» і що (4) слово надавав головуючий («Я») у той (5) момент («зараз»).

Тому слухачам належало реконструювати ситуативні фрагменти інформації, пропущені перекладачем, згідно з процесом, який Чедвік називає

«принципом недурності» слухачів. Цей приклад можна повністю зрозуміти лише в контексті конференції багатьма різними мовами, кожна з яких вимагає усного перекладу. Щоб задовольнити такі потреби, обладнання, яке зазвичай

використовується в СП, має кілька різних каналів, які можна використовувати для перекладу з однієї мови на кілька різних.

Під час круглих столів або під час сеансів запитань і відповідей перекладачі часто перемикаються з одного каналу на інший, щоб дати учасникам

можливість взаємодіяти, ставити запитання чи висловлювати свою думку з конкретних питань. Тому дуже важливо під час перекладу висловлювань, які

стосуються завдання «передати слово», як у розглянутому вище прикладі, бути дуже лаконічним, щоб дати іншим перекладачам час увімкнути мікрофони та розпочати переклад на іншу мову. Насправді, через технічні обмеження, канал,

призначений для поверху, не може одночасно використовуватися більш ніж однією кабіною.

У наведеному вище прикладі перекладач, ймовірно, усвідомлював, що основним комунікативним завданням було просто «передати слово», і що його

потрібно було виконати якомога швидше, щоб звільнити канал і дозволити колезі з іншою мовною парою вступити. Можливо, для повного перекладу знадобилося б занадто багато часу та охоплення частини виступу делегата з Танзанії. Якби

перекладач не стиснув повідомлення і не звільнив канал якомога швидше, дуже важлива інформація, наприклад, голосування, могла б бути втрачена. Це пояснення є важливим для розуміння того, що компресія тексту відбувається не

випадково, а завжди з певної причини. Іншими словами, у наведеному вище прикладі перекладач не просто лінувався, стискаючи повідомлення, а намагався виконати своє завдання найефективнішим способом.

2.3 Особливості представлення структурної та семантичної компресії при перекладі

Прагнення до вживання компресії дуже легко пояснити з точки зору фізичної та розумової діяльності людини. Будь-які її дії спрямовані на те, щоб

досягти потрібного кінцевого результату. Прикладаючи до цього якомога менше зусиль та економлячи більше часу. Існують різні форми прояву мовної економії.

Істотне вивчення перекладу компресії почалося лише у другій половині

XX століття, та було частиною досліджень у галузі психолінгвістики, оскільки

особливості проблем перекладу зацікавлювали не лише лінгвістів, але і представників інших галузей науки, особливо, психології та психолінгвістики,

при чому останні вивчали переклад як фундамент для дослідження явищ

сумісних галузей [18, с.298].

Моделювання процесу перекладу пов'язане з прикладними завданнями і відіграє головну роль у досягненні адекватного перекладу. Процес моделювання

перекладу інформаційних текстів телевізійних новин включає в себе взаємопов'язані аспекти: когнітивний, лінгвістичний, перекладацький і публіцистичний. Відповідно до розробленої комплексної моделі перекладу

інформаційних текстів телевізійних новин опис перекладу пов'язаний не тільки з системою еквівалентності між двома мовами, але і з специфікою реалізації цієї системи в процесі перекладу. Когнітивний аспект включає в себе політику мови

каналів, фонові знання і стратегію телевізійних інформаційних текстів.

Лінгвістичний аспект включає жанрово-стилістичні особливості та методи дослідження інформаційних текстів телевізійних новин. Аспект перекладу включає в себе моделі перекладу, стратегії перекладу та методи. Журналістський

аспект складається зі знань про структуру інформаційних текстів телевізійних новин, термінології та прийоми синхронізації [48, с.67].

У процесі загального вивчення різноманітних функцій перекладу, особлива увага приділялась дослідженню явищ мовної компресії. Потреба у виконанні якісного та правильного перекладу призвела до появи необхідності у

перекладача звернутися до способів економії часу та мінімізації інформаційних втрат. Труднощі виникають, у першу чергу, через брак часу, необхідність зберігати певний ритм мовлення, через розбіжності у синтаксичних структурах

мов. Все це може стати причиною порушення синтаксичної структури речення, зловживання засобами компресії та, навіть, випадків втрати значущої, суттєвої інформації.

Розглянемо конкретні приклади вживання компресії та її перекладу. В англійській мові нові слова утворюються досить легко, що є гарним прикладом вживання компресії на морфологічному рівні, проте тягне за собою нові складнощі при перекладі. Досить часто в англійській мові нові слова

утворюються за допомогою суфікса – ish, що надає значення «приблизності» [5, с.88]. В реченні: «We arrived at elevenish» слово elevenish» можна перекласти на українську мову лише описовим способом – «Ми прибули приблизно об

одинадцятій годині». Те ж стосується і віку. Наприклад: «I couldn't tell how old she really was, but she looked thirtyish». – «Я не можу точно сказати скільки їй років, проте виглядала вона приблизно на тридцять». У деяких випадках суфікс

-ish навіть вживається окремо. Цей процес називають дедраMATизацією; -ish відноситься до певної думки, висловленої раніше, зменшуючи її інтенсивність: «якось так, приблизно, щось на зразок того, майже, більш-менш». У цьому

випадку він схожий за значенням на вирази *kind of* або *sort of*. (G): *Does the movie have a happy ending?* (H): .Ish. – *Фільм має щасливий кінець?* – Ну, майже. [64, с.316].

Особливу увагу слід звернути на словотвір за допомогою суфікса *-er*, що вказує на виконавця дії та на саму дію. Три переклади англійського віддіслівного іменника – пошук смислового еквівалента в українській мові є найбільш ефективним способом компресії, на кшталт *an early bedder* – людина,

яка рано лягає спати. (E): *So, your character is a heavy smoker. Do you smoke in your daily life?* (Z): *No, I'm for a healthy lifestyle* – *То ж, твій персонаж – заядлий курець. Чи куриш ти у повсякденному житті?* – Ні, я за ЗОЖ [63, с.294].

Лексичні одиниці, утворені шляхом конверсії можуть викликати певні труднощі при перекладі. Найоптимальнішим способом перекладу у цьому випадку буде заміна однієї частини мови іншою та введення дієслова в особовій

формі [43, с.352]: (A): *And after that my self-esteem, you know, was at a low.* (G): *Nooo way..tell me you're kidding.* – *І після цього моя самооцінка, ну знаєте, була на критично низькому рівні* – *Не може бути, скажи, що ти жартуєш.* [69, с.445]

Більш складним виявляється переклад форми *a has been*, утвореної шляхом конверсії від перфектної форми дієслова *be* у висловленні «*He is always a has been*». Його можна перекласти, спираючись на більш широкий контекст, тільки

описово: *a has been* – людина, що має певний досвід (позитивний чи негативний у залежності від контексту).

Далі мова йде про принципи перекладу визначень різних видів, де застосування компресії більш помітне, а саме про переклад сполучень-означення і означуваного, представленого іменником. Для різних мов характерні різні,

типові для її мовної системи, правила сполучуваності. Легкість утворення нових

слів в англійській мові призводить до утворення безлічі нових поєднань, стислих в плані вираження, емних за змістом і стилістично образних [69, с.248]. При

цьому носії англійської розуміють їх, незважаючи на скорочення, тому що вони

утворені відповідно до прийнятих синтаксичних та семантичних норм сполучуваності. Проте їх переклад окладає певні труднощі для носіїв української

мови. Найбільш численними з усього комплексу прийомів перекладу

англійських атрибутивних груп є різного роду морфологічні трансформації, тобто заміни слова однієї частини мови лексемою іншої частини мови, що зумовлено лексикограматичними особливостями та розбіжностями у

мовленнєвих нормах мов оригіналу та перекладу: (J): It will be a thriller, right? Can

you tell the audience a little about the film?..

(M): Okay, the story focuses on the activities of the secret security service, which

is facing the threat of a terrorist attack [describing]..So we are faced with the need to

provide both rapid and effective disaster aid... – Це має бути трилер, так? Можеш

розповісти глядачам про цей фільм? – Добре, в центрі подій – діяльність

секретної захисної служби, перед якою виникла загроза терористичного

нападу. [одне]...І перед нами постала проблема терміново надати ефективну

допомогу постраждалим від терористичного нападу... [73, с.309]

Переклад зроблений на основі широкого контексту через конкретизацію іменника *disaster*, що базується на інформації отриманій раніше. Досить поширеним явищем у сучасній англійській мові є вживання дієприкметників

минулого часу або прикметників, утворених за цим зразком, в якості визначень.

До способів їх перекладу належать розгортання та заміни частин мови *attempted coup* – спроба зробити переворот, *their guessed but unknown parts* – невідомі

небезпеки, про які вони тільки здогадувалися: (E): I heard there was a big scandal

on set, it almost put your career in jeopardy. (J): I knew that we must find a negotiated solution, but he didn't want to agree to the terms.. – Я чула був великий скандал на

знімальному майданчику, це майже поставило твою кар'єру під загрозу. – Я

розумів, що треба вирішувати конфлікт шляхом переговорів, але він не хотів погоджуватися з умовами...» [60, с.107].

У процесі перекладу визначень, за допомогою яких вираз стає більш

стислим (одиничних прикметників, словосполучень і простих речень) потрібна

декомпресія. При цьому смислове наповнення таких висловів може бути надзвичайно великим. Це досягається за рахунок розширення меж

сполучуваності використаних одиниць. Саме їх широка сполучуваність сприяє

збільшенню смислового навантаження і експресивності [65, с.238]. Іноді словосполучення, що виконують роль означення, є досить дивними за

сполучуваністю і стислими за змістом. Часто вони не мають відповідних

еквівалентів в українській мові. Їх широка сполучуваність змушує перекладача звернутися до підрядного речення, оскільки лише за допомогою нього можна

повністю передати їх зміст: (F): *It was like... 15 years ago..?* (J8): *Yeah..it's a..I felt quite strange while reading a long ago script... and now it becomes a part of your life again.* – Це було... здається 15 років тому...? – Так... Я почувався дуже дивно під

час читання сценарію, що мав місце давним-давно... а зараз це знову стає частиною твого життя [72, с.526].

Вживаючи віддієслівні форми (герундій, інфінітив, дієприкметник) під час перекладу, можна досягти значної компресії тексту, оскільки у цих структурах

відсутні еквіваленти в українській мові. Найбільш часто вживаним серед вказаних безособових форм є інфінітив. З його допомогою можна найбільш ефективно досягти спрощення та економності тексту. При цьому інфінітив може

вживатися як у формі активного стану, так і пасивного [6, с.121]. Це один спосіб досягти компресії – дієприкметникова конструкція: (G): *That day, playing it for the 5th hour, I didn't expect to receive any calls...I was informed to get the role...* При

цьому воно має таке саме значення, як і складнопідрядне речення: «*It was informed that I got the role*». (H): *But you missed the call because you were playing The World of Tanks?* – В той день, коли я грав в неї вже п'ять годин, я не очікував

ніяких дзвінків...мені повідомили, що я отримав роль... – Але ти пропустив дзвінок, тому що грав в Світ Танчиків? [65, с.147]

Ще одним із засобів компресії в англійській мові – герундіальний комплекс. Вона також досягається через його переклад за допомогою підрядного

речення: (E): *Have you ever regretted going there?* (T): *It was a big chance for me for*

that time – Ти коли-небудь шкодувала про те, що поїхала туди? – То був великий шанс для мене на той момент [62, с.258].

Дослідження пов'язані з вивченням аспектів перекладу мовної компресії

переважно представлені дослідженнями у сфері перекладу з англійської мови на

російську та українську. Це обумовлено тим, що у порівнянні з англійською мовою, довжина слів в російських та українських словах довша, і в цьому

випадку компресія більш очевидна. Але і в перекладах на англійську мову

вживання компресії також розповсюджене явище. У процесі перекладу вихідний текст може виявитися більшим за обсягом через більшу кількість складів у

словах та довжини речень, зумовлених лексичними та граматичними

особливостями мови перекладу. Так, при перекладі з англійської мови на українську, текст може збільшитися у більш, ніж два рази [17, с.224]. Логічним

висновком було б те, що при перекладі з української мови на англійську, текст

навпаки повинен зменшуватися за обсягом, завдяки таким особливостям

англійської мови як відсутність відмінкових закінчень, меншої довжини слів, тощо, спрощуючи процес перекладу та уникаючи вживання компресії. Однак,

дослідження показали, що компресія також широко використовується в

українсько-англійській комбінації. Перекладачі повинні вміти відрізнити лінгвістичну компресію, до якої призвів надлишок інформації від невиправданої

втрати інформації, тому що повідомлення може нести більше смислове

навантаження, ніж це потрібно для досягнення певної мети спілкування.

Існують різні шляхи досягнення мовної компресії у перекладі. Перший спосіб полягає в опущенні змістовних одиниць, які не впливають на реалізацію завдання комунікації та лише ускладнюють інтерпретацію повідомлення. Другий

спосіб – це уникнення елементів повідомлення, які дублюють ту інформацію, що вже згадувалася у попередньому контексті. Іноді компресія тексту досягається ненавмисно через несприятливі умови роботи або недостатню компетентність

перекладача, що призводить до втрати певних змістовних одиниць. І останній шлях передбачає уникнення деяких слів та граматичних конструкцій через семантико-синтаксичні відмінності у мові оригіналу та мові перекладу [13, с. 369].

Зазвичай, перекладачі звертаються до мовної компресії у таких випадках, коли у вихідному тексті повідомлення присутні багато повторень, або вставних конструкцій, та коли його зміст можна у повному обсязі передати за допомогою

меншої кількості слів. Явище компресії при перекладі також впливає з певної низки лінгвістичних і психологічних закономірностей мовленнєвої діяльності. Обов'язковою умовою у процесі перекладу є інтерпретація найбільш значущої

для правильного і повного розуміння інформації, у тому числі так званої «прецизійної» (точної) інформації. При цьому менш значущі елементи повідомлення, у вигляді вставних конструкцій, зворотів та другорядних членів речення можна уникати. Досить часто слово, яке має безліч синонімів в

українській мові, можна перекласти лише одним словом в англійській мові, оскільки воно не має інших відповідників, та навпаки.

Тому з'явилася потреба виокремити основні характеристики, які обов'язково підлягають перекладу для того, щоб текст перекладу повноцінно передавав зміст тексту оригіналу, був вдало та коректно підпорядкований

правилам та особливостям іншомовного культурного середовища, та не

призводив до міжкультурних непорозумінь. Тут мова йде про виконання функції репрезентативності під час перекладу, тобто, здатності тексту виступати

повноцінною іншомовною копією оригіналу. Перекладач повинен

дотримуватися ряду критеріїв репрезентативності, до яких належать повна передача інформації тексту оригіналу зі збереженням лексико-граматичних,

синтаксичних і стилістичних норм мови перекладу, дотримання мети створення

тексту оригіналу, його звучання, особистого ставлення автора до теми, яка обговорюється в тексті оригіналу. Уникнення або порушення хоча б одного з

критеріїв репрезентативності можуть призвести до пагубних наслідків –

деформації змісту повідомлення, руйнування його лексико-граматичних,

синтаксичних і стилістичних норм, втрати початкового наміру мовця.

Досить часто трапляються ситуації коли перекладач приділяє занадто

багато уваги перекладу другорядних прикметників або прислівників, що не

несуть важливої інформації, втрачаючи при цьому важливу.

Отже, наведений вище аналіз свідчить про те, що компресія в сучасній англійській мові проявляється на всіх рівнях мовної системи і є

високопродуктивним засобом мовної економії. При перекладі компресованих структур на українську мову часто доводиться звертатися до розгортання, заміни

і введення інших частин мови. Головною проблемою використання компресії в процесі перекладу є те, що перекладачі забувають про прихований резерв мови перекладу і замість його використання вдаються до калькування слів та

порушення мовних конструкцій мови оригіналу.

НУБІП України

2.4 Стратегії використання структурної та семантичної компресії під

час усного послідовного та синхронного перекладу

При синхронному перекладі майже завжди є деяка затримка між тим, коли говорить оратор, і тим, коли перекладає перекладач. Цей інтервал потрібен для розуміння усного повідомлення, розміщення його в ширшому контексті та

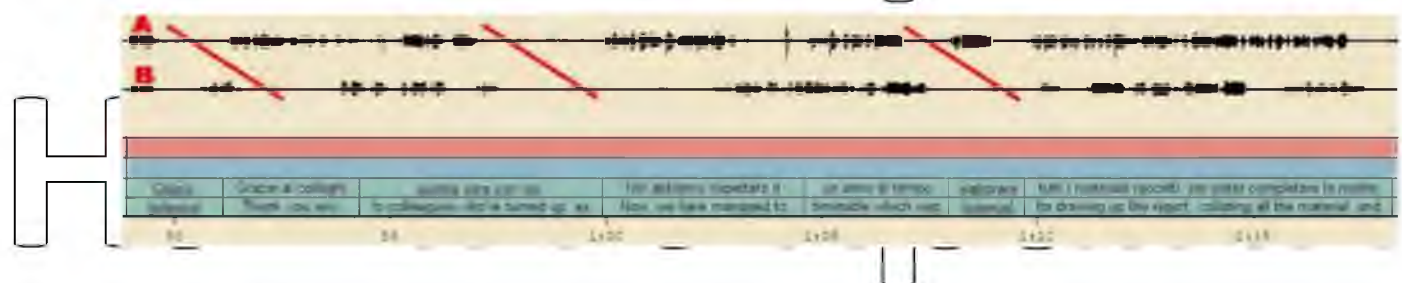
виконання комплексу складних когнітивних дій, типових для будь-якого завдання, яке передбачає розуміння на слух. Це відставання між мовцем і перекладачем, яке називається ear-voice span (EVS) або décalage французькою

мовою, і може бути візуально представлено за допомогою наступного прикладу,

НУБІП України

взятого з корпусу, який розглядається в цьому дослідженні [Додаток А].

Додаток А

Звукова хвиля вгорі (А) відноситься до оригінальної мови в СП, а хвиля

внизу (В) до версії перекладана в вихідній мові. Як показано червоними лініями, які позначають паузи в двох версіях, обидві версії розгортаються не паралельно.

а по діагоналі. Це відставання означає, що СП не є справді одночасним, і що інформацію, отриману перекладачами, доведеться десь тимчасово зберігати, перш ніж її можна буде фактично перекласти в вихідній мові.

Роль пам'яті в когнітивній діяльності була широко теоретизована психологами, починаючи з 50-х років, і уточнена в наступні десятиліття. Одна з найвідоміших моделей, розроблених у ті перші роки, називається моделлю з

багатьма накопичувачами, яка постулює існування трьох різних областей пам'яті: сенсорної пам'яті, яка «зберігає інформацію дуже коротко і є певною модальністю; короткочасної пам'яті обмеженого обсягу і довготривалої пам'яті, фактично необмеженої ємності, яка може зберігати інформацію протягом надзвичайно тривалого періоду часу» [34, с.387].

За словами Барсалу: «When a perceptual system detects information initially, it establishes a perceptual representation of the information briefly in its sensory store.

These sensory stores can retain ... this information only for a second or so, depending on the modality ... As perceptual representations become categorized, representations of these categories enter the short-term store ... Because the short-term store is limited

in capacity to around five pieces of information, it can only contain about five categorizations of the perceptual representations. ... If category representations remain in the short-term store long enough, they may be transferred to the long-term store» [68, с.91].

Незважаючи на те, що в наступні роки ця модель була поставлена під сумнів і були розроблені різні більш складні моделі пам'яті, психологи все ще

погоджуються, що короткочасна пам'ять обмежена в обсязі інформації, яку вона може містити, і що «забування» відбувається через відносно короткий період часу, внаслідок розпаду, інтерференції або зміщення [52, с.115-116].

Роль короткочасної пам'яті в СП має значний вплив на дане дослідження, оскільки перекладачі, ймовірно, стиснуть повідомлення, щоб уникнути ризику забуття важливих фрагментів інформації, особливо коли вони надмірно

відстають від мовця. Насправді «зберігання інформації вважається особливо дорогим у СП, оскільки і обсяг інформації, і швидкість зберігання та пошуку нав'язуються мовцем» [36, с.466]. Швидкість промови в різних сегментах

корпусу була виміряна з метою виявлення тих частин промови, які характеризуються швидкістю промови, яка перевищує середню, або раптовими змінами ритму, які, ймовірно, виснажують пам'ять перекладача. Слід зазначити, однак, що вимірювання швидкості промови в термінах слів за хвилину (wpm) є

редуктивним підходом, який не враховує ні складність мови, ні різні когнітивні процеси, пов'язані з розумінням на слух.

Сеттон зазначає, що: «The significance of EVS or comparative delivery rates as measured in words or syllables is highly questionable, firstly because of the morphemic differences between languages, but also because in translation, the meaning of a word may be rendered as a sentence or as a prosodic feature (Lederer 1981), or vice-versa, and redundancies may be omitted, or explanations offered. ... Professional interpreters agree that the writtenness of the presentation is a far more important factor

than the speed of delivery, and that SI from fast recited text is extremely difficult.» [41, с.228].

НУБІП УКРАЇНИ

Крім того, використання слів, як міри ємності короткочасної пам'яті, не

береться до уваги, що вони не розуміються і не зберігаються в пам'яті окремо:

НУБІП УКРАЇНИ

«Ємність короткочасної пам'яті – це не кількість інформації, яку люди можуть відтворити в завданні на короткочасну пам'ять (наприклад, кількість цифр)

Швидше, це кількість фрагментів... які пізніше вдається їм відтворити...» [39,

с.773].

НУБІП УКРАЇНИ

Короткочасна пам'ять лише частково обмежена кількістю слів, які вона може містити, оскільки «її можна розширити, більш ефективно розділяючи

НУБІП УКРАЇНИ

окремі фрагменти інформації. Якщо кілька фрагментів сприйнятої інформації утворюють знайомий фрагмент, люди можуть ефективніше представляти їх у перекладі. Замість того, щоб кожен фрагмент інформації представлявся окремо,

вони зберігаються разом як єдине ціле, таким чином використовуючи менший

НУБІП УКРАЇНИ

обсяг пам'яті» [50, с.442]. Так, якщо ми візьмемо число, наприклад 19702009, і збережемо його в короткочасній пам'яті цифра за цифрою, воно незабаром буде

забуте. Навпаки, якщо розбити цифри на частини, щоб сформувати наступні

НУБІП УКРАЇНИ

більші групи 1970 і 2009, це, безсумнівно, запам'ятається на довший період часу.

Короткочасну пам'ять, крім того, слід розглядати не просто як когнітивну функцію пасивного зберігання, а як таку, що передбачає певне розуміння та

НУБІП УКРАЇНИ

взаємодію між елементами, які вона зберігає, і знаннями про світ інтерпретатора (у прикладі, розглянутому раніше, дата народження «1970» і рік «2009»). Той

факт, що мова виходить далеко за рамки слів і речень, з яких вона складається, стане самоочевидним для перекладачів, які, безумовно, мають певний досвід висловлювань, у яких те, що говориться, не є тим, що насправді мається на увазі.

М. Вентріс посилається на це, розрізняючи те, що сказано (*dire*, французькою мовою), і основний намір мовля (*le vouloir dire*). Зіткнувшись із такими невідповідностями, досвідчені перекладачі, як і слухачі загалом,

матимуть тенденцію виправляти висловлювання, замінюючи страшний на голосливий.

«It is still widely held that speech is language, i.e., words following, upon each other with the specific phonetics, semantics, grammar, and transphrastic peculiarities of a given language. Speech is not considered very different from words, phrases, and sentences. For interpretation the concept of speech has to be taken much more broadly. It has to include speakers, time and place of emission, and listeners. For interpreting -

and for acts of communication in general - speeches cannot be dissociated from the ideas a person has when opening his or her mouth to speak or from the associations of ideas that come to the listeners' mind when hearing a speaker's utterances. » [59,

с.638]. Це спостереження додатково підтверджує той факт, що мова не повинна розглядатися як неживий об'єкт, який передається за допомогою слів і пасивно приймається кимось, хто поділяє ці слова, а як складна жива істота, яка включає багато різних змінних. Звідси випливає, що в ідеалі простого вимірювання

кількості слів за хвилину в промові недостатньо для встановлення швидкості її промови. Насправді необхідно враховувати інші змінні, які відіграють не менш

важливу роль для основного комунікативного процесу. Деякі промови можуть включати певну кількість слів, які вказують на багато окремих фрагментів інформації, таких як аббревіатури, технічний жаргон або цифри, тоді як інші

можуть розгортатися з великою кількістю слів на хвилину, але містять дуже мало інформації. У цьому випуску представлено концепцію щільності інформації, яка може сильно змінюватися в різних контекстах перекладу (наприклад, технічні та

нетехнічні промови) або навіть у межах певної промови.

«Dillinger, Lee and Tommola and Helevä cite density as a key determinant of processing capacity, and Gile notes the heavy load imposed by lists, in particular, which are intrinsically high-density utterances, since "... more information must be

processed per unit of time.... High speech density is probably the most frequent source of interpretation problems. High speech density is associated with ... information elements put next to each other without grammatical or other lowdensity word groups

in-between» [27, с.338].

Щоб частково врахувати проблеми, згадані вище, швидкість доставки корпусу вимірювалася у словах за секунду (wps) замість слів за хвилину (wpm).

Розглядаючи менше, можна виміряти не лише середню швидкість мови, але й її

часті зміни в ритмі, які в іншому випадку залишилися б непоміченими. Wps обчислювали шляхом підрахунку слів у кожному сегменті та ділення їх на тривалість сегмента, виражену в секундах.

Потім отриману цифру було округлено до найближчого десяткового дробу та включено до стенограми корпусу [Додаток Б] у квадратних дужках на початку сегмента, як показано нижче:

Додаток Б

1 [2.0] Grazie ai colleghi che sono presenti
2: Thank you very much. Thank you

У наведеному вище прикладі висловлювання: «Grazie ai colleghi che sono presenti» - Дякуємо колегам за те, що прийшли [41, с.314], було вимовлено мовцем зі швидкістю 2 секунди.

2.5 Усний послідовний та синхронний переклад як зовнішня діяльність

Усні перекладачі мають багато способів покращити якість свого усного перекладу, наприклад, гарне робоче знання теми, яку вони покликані перекладати, а також знайомство з її технічною термінологією та поглиблене володіння своїми пасивними та активними робочими мовами. Швидкість

промови, однак, є змінною, яка повністю вислизає з-під їх контролю. Темп задає один доповідач.

Синхронний переклад є зовнішньою діяльністю, одним із головних факторів, який відрізняє його від письмового перекладу, де перекладач може встановити власний темп і навіть повернутися до тих частин тексту, які він можливо, незрозумів. Коли синхронний переклад було вперше широко прийнято

на Нюрнберзькому процесі, що відбувся після Другої світової війни, усний переклад не сприймався як належний, а рівень доповідей тримався під суворим контролем. Головний суддя часто вимагав від ораторів уповільнити темп або

навіть зупинитися, якщо їхній темп був несумісним із поточним СП, як

повідомляється в цьому уривку судового процесу: «Answer slowly and after pausing. Do you understand? Wait a minute, wait a minute. When you see the light on

the desk there or here it means you are going too fast. Do you understand?» ([28,

с.186]. Такі досить жорсткі вимоги стосувалися не лише свідків чи

обвинувачених, а й сторони обвинувачення. «Mr. Dubost ... you give the numbers

too fast ... It is very difficult for the interpreters to pick up all these numbers. First of

all you are giving the numbers of the document, then the number of the exhibit, then

the page of the document book - and that means that the interpreters have got to

translate many numbers spoken very quickly ... and therefore it is absolutely essential

that you go slowly ...» [33, с.81].

Той самий, кому приписують винахід синхронного перекладу, головний прокурор США суддя Джексон, який мав схильність говорити досить швидко,

одного разу отримав записку, у якій перекладачі скаржилися, що вони

«зламаються», якщо він не зменшить темп [71, с.371]. Велика увага, яку суд

придільвав швидкості виступів ораторів, походить від досліджень, проведених під

час імітаційних судових процесів, які показали, що СП не був стійким після

певної швидкості виступу [11, с.758]. Згідно з цими дослідженнями,

випробування відбувалися із середньою швидкістю доставки 130 слів на хвилину (wpm), з піками не більше 200 слів на хвилину [79, с.208].

Варто зазначити, що, незважаючи на прогрес у підготовці усних

перекладачів за останні шістьдесят п'ять років, оптимальною швидкістю

синхронного перекладу досі вважається діапазон від 100 до 120 слів за хвилину

з піковими значеннями не більше 150-200 слів за хвилину [82, с.431]. Ці норми

відповідають вимогам розуміння на слух: «Speech has an average rate of delivery

of 100 to 200 words a minute. This appears to be the time required by our brain to

process the sounds in our memory span, discriminating between sounds and connecting

the relevant ones to language concepts on the one hand and to presently non-verbalized

information or feelings on the other hand, producing sense». [65, с.228].

В основі структурної та семантичної компресії лежать системні відмінності мов, а також особливості синхронного перекладу як виду перекладу.

Явище компресії при синхронному перекладі також впливає з певної низки

лінгвістичних і психологічних закономірностей мовленнєвої діяльності. Можна

наголосувати на обов'язковості при синхронному перекладі передачі суттєвої

для повного розуміння інформації, включаючи так звану «прецизійну» (точну)

інформацію, у той час як деталі висловлення, виражені, наприклад,

другорядними членами чи вставними конструкціями, можуть втрачатися при

перекодуванні. Зрозуміло, що перед перекладачем-синхроністом стоїть складне

завдання: не допустити втрати значущої інформації, працюючи у жорстких

умовах надзвичайної часової обмеженості й стресу.

Наведені далі приклади надають змоги порівняти приклади практичного застосування механізмів компресії у синхронному перекладі й «екстремальні випадки» втрати змісту при перекладі [Таблиця 1, 2].

Таблиця 1

Текст оригіналу	Переклад (компресія тексту)	Переклад (втрати змісту)
Соціалісти і демократи підкреслюють, що чинна влада в Україні встановлена демократичним шляхом під час чесних виборів.	Socialists and Democrats emphasize that the current Ukrainian authorities came to power through democratic procedures and fair elections.	Socialists and Democrats stress the current Ukrainian power was established democratically during fair elections.
Тому ми вітаємо ваше бажання та, користуючись нагодою бути присутніми на міжнародній конференції у Європейському парламенті за участю депутатів	We welcome your wishes, and taking this opportunity of being present at the International Conference in European Parliament, extend our invitation to observe and report on the Ukrainian local elections.	So we welcome this wish of yours, and take this opportunity to be present at this international conference. European parliamentarians participate in it,
Європарламенту, представників дипломатичних кіл Брюсселю та європейських інституцій, запрошуємо вас до висвітлення виборчої	Europe should be ascertained that Ukraine respects democratic standards.	diplomatic circles of Brussels and representatives of European institutes. We invite you to Ukrainian local elections. Europe must know that Ukraine

<p>кампанії до місцевих органів влади для того, щоб Європа переконалася, що в Україні демократичні стандарти підтримуються.</p>	<p>у країни</p>	<p>supports democratically standards.</p>
---	-----------------	---

<p>Текст оригіналу</p>	<p>Переклад (компресія тексту)</p>	<p>Переклад (втрати змісту)</p>
------------------------	--	-------------------------------------

<p>Минулого тижня я перебував з візитами в Естонії і Фінляндії. Хочу коротко поінформувати вас про результати візитів.</p>	<p>Last week I visited Estonia and Finland. It's satisfying to note that our countries have no difference of opinions, in economy or</p>	<p>Last week I visited Estonia and Finland. Let me brief you on the results. It's pleasant to note that our countries</p>
--	--	---

<p>Приємно відзначити, що між нашими країнами не існує ні економічних, ні політичних розбіжностей.</p>	<p>politics.</p>	<p>have no contradictions in economy and policy.</p>
--	------------------	--

<p>Керівники цих країн висловились за значну оптимізацію відносин з Україною у всіх сферах:</p>	<p>Both these countries look forward to closer cooperation with Ukraine</p>	<p>Authorities expressed their support of optimization relations with Ukraine in all</p>
---	---	--

<p>торговельно-економічній, культурній, питань соціального захисту. Вони підтримують європейську</p>	<p>in commercial, economic, cultural, and social spheres. Support was expressed of Ukrainian</p>	<p>spheres: trade and economy, culture and social life. They support European integration</p>
--	--	---

<p>інтеграцію України та прагнення на першому</p>	<p>Euro-integration aspirations, including</p>	<p>and wishes. European Association agreement</p>
---	--	---

<p>етапі укласти угоди про асоціацію з Європейським</p>	<p>Ukrainian willingness to sign, at the early stages,</p>	<p>should be concluded with the EU at first, and</p>
---	--	--

Союзом, про зону вільної торгівлі, а також щодо безвізового режиму.	agreements on Association Membership, free-trade area, and visa-free regime.	free-trade area and no-visa agreement, too.
---	--	---

Отже, можна стверджувати, що основна проблема застосування механізму

мовленнєвої компресії полягає у тому, що синхронні перекладачі у процесі своєї

діяльності часто-густо не використовують прихованих резервів мови перекладу,

а просто калькують структури мови оригіналу.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3: НАЙДЕВШІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ КОМПРЕСІЇ ПІД ЧАС УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ТА СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

3.1 Розвиток та закріплення комунікативних навичок

шляхом вивчення семантичної компресії

Розуміння основ смислової компресії та їх застосування на практиці має велике значення під час вивчення будь-якої мови. Як було зазначено раніше,

компресія не особливий вид перефразування в основі якого лежить виокремлення основної інформації у тексті повідомлення та її відділення від другорядної інформації. Для студентів вузів володіння цими навичками грає

ключову роль.

Перше, де вони зустрічаються з цим явищем, це під час написання конспектів під час лекцій. Оскільки час лекції обмежений часовими рамками,

лектор досить часто дотримується швидкого темпу мовлення, щоб мати змогу викласти весь запланований матеріал. Саме тут важливо вміти із всієї інформації виділити основну, оскільки занотувати абсолютно все просто неможливо.

Необхідно розуміти саму суть наданої інформації, це означає що текст може бути записаний іншими засобами вираження, але при цьому зберігати свій первинний зміст. Крім семантичної компресії, студенти можуть вдаватися до компресії на морфологічному та інших мовних рівнях. Так, написання скорочених форм слів

може існувати в офіційній системі скорочень, зрозумілих всім. Або це можуть

бути авторські скорочення, зрозумілі лише одній людині. Це також можуть бути різні символи, або графічні зображення.

Володіння навичками компресії та вміння застосовувати їх у реальному

житті є необхідними у підготовці майбутніх перекладачів. Особливо це

стосується перекладачів усного мовлення. Всім відомо, що під час конференцій,

самітів чи переговорів ніхто не перериває процес мовлення та навмисно не

робить паузи, щоб у перекладача була змога подумати та перекласти сказане.

Переклад слово в слово може призвести до порушення структури та правил мови перекладу і стати причиною непорозуміння. Оскільки мовні конструкції

мови оригіналу (МО) і мови перекладу (МП) можуть дуже сильно відрізнятись,

як наприклад, у німецькій, коли заперечувальне слово nicht йде в самий кінець речення. Також не рідко трапляються ситуації, коли перекладач не знає, або

забув якийсь конкретне слово, або просто не почув. Зрозуміло, що він не буде

зупиняти оратора та просити повторити це слово, або пояснити, що воно означає.

А отже для перекладача важливо уловити головний зміст повідомлення та передати його таким чином, щоб воно було зрозумілим всім іншим, хто не

володіє мовою оригіналу. Це що стосується синхронного перекладу. Якщо мова

йде про послідовний переклад, то тут у перекладача все ж таки є трохи часу щоб осмислити текст повідомлення та виконати його переклад. Тут ключову роль

грають нотатки. Звичайно, часу на те, щоб повністю записувати слова немає.

Тому вміння робити скорочені записи належить до окремої групи навичок, яким навчають майбутніх спеціалістів. Знову ж таки це можуть бути просто

скорочення слів до певного складу, або написання лише приголосних букв, або офіційні скорочення певних висловів, або представлення інформації у вигляді схем та малюнків. Головне, щоб ці зображення відображали певні асоціації

автора та були йому зрозумілі, щоб він сам міг їх потім розшифрувати.

У повсякденному житті досить поширеним прикладом семантичної компресії є анотації. Зокрема, анотації фільмів або книг. Тобто мова йде про

стилий виклад головних моментів або сюжетних ліній. Це також може бути

короткий опис сайту за яким можна дізнатися чи є там потрібна інформація.

Необхідні навички можна отримати під час роботи копірайтером, до якої часто звертаються студенти молодших курсів. Але в вищих навчальних закладах

практика написання анотацій теж досить поширена, зокрема це написання анотацій до статей. Застосування мовної компресії також лежить в основі написання тез та рефератів. Перш за все, студенти повинні розуміти які способи

компресії тексту існують. До них належать:

1) уникнення подробиць та другорядних деталей, що не несуть важливої інформації;

2) узагальнення конкретних та одиничних явищ;

3) спрощення синтаксичних структур [11, с. 102]

Для того щоб правильно виконати смислове скорочення тексту необхідно:

1) пам'ятати основні правила відбіру найважливішої інформації;

2) вміти формулювати основні ідеї автора;

3) зберігати авторську послідовність подій.

- 4) передавати характер дійових осіб і обстановки без спотворень;
- 5) вміти виокремлювати основні мікротеми;
- 6) правильно узагальнювати міст вихідного тексту.

Для напрацювання навичок вживання компресії найпоширенішими є різноманітні види завдань, пов'язані з роботою з текстом, які в свою чергу сприяють розвитку навичок аналітичного читання.

Суть аналітичного читання полягає в тому, що текст необхідно поділити на складові частини, зробити їх аналіз, і на їх основі зробити власний текст. Тобто аналіз інформації в тексті відбувається з метою виконання якої-небудь комунікативної задачі.

Отже, одним з видів діяльності на заняттях з англійської мови може стати написання сумагу. Студенти повинні показати, чи зрозуміли вони суть тексту, виокремити найголовнішу інформацію і, спираючись на неї, створити власний

варіант тексту. Цей новий текст повинен відповідати заданим параметрам. Він повинен включати в себе всі основні ідеї автора оригіналу, відображати проблематику тексту оригіналу, бути зв'язним і приблизно в три рази коротшим

[8, с.194].

Для виконання комунікативного завдання необхідна підспрямована робота з напрацювання технічних прийомів роботи з текстом, тобто система вправ. Оскільки всі тексти поділяються на абзаци, актуальними є вправи, що

спрямовані на визначення головної думки абзацу. Залежно від рівня володіння

англійською мовою студентів, вчитель може коректувати, ускладнювати або спрощувати систему завдань. Нижче перераховані їх варіанти:

- 1) discovering the main idea (визначення головної ідеї абзацу);
- 2) developing the main idea (розвиток головної ідеї абзацу, з додаванням речення або видаленням зайвого);
- 3) drawing conclusions (висновок з прочитаного);
- 4) inference or reading between the lines (читання між рядків);
- 5) paragraphing (складання абзацу або поліпшення структури абзацу);
- 6) concise writing (скорочення вихідного речення);
- 7) sentence combining (складання складного речення з декількох простих);
- 8) sentence transformation (трансформація вихідного речення) [36, с.368].

Смислова компресія тексту лежить в основі всіх видів академічного письма: summary composition (переказ з елементами міркування), abstracts (тези

або автореферат) і т. д. Нижче наведені ключові правила написання скорочених текстів.

Зазвичай, в кожному абзаці нехудожнього тексту є одне головне речення.

Воно може стояти на початку абзацу (гіпотеза) або в його кінці (висновок). Часто,

головна ідея розтягнута на весь абзац. У такому випадку, необхідно виділити ключові слова, а потім сформувані з них речення. Також, головна ідея може бути

розписана в декількох реченнях. Тут необхідно спробувати об'єднати ці речення

в одне. Необхідно уникати тривіальної, другорядної інформації, що ніяк не розвиває головну думку повідомлення.

Слід пам'ятати, що при написанні стислих текстів не потрібно включати авторські пояснення, власні приклади або статистику. Треба вміти перефразувати інформацію іншими словами. Слова типу наприклад, отже, однак

і т.д. можуть виконувати роль слів-маркерів, які спрощують розуміння головного та другорядного і допомагають бачити структуру тексту і те, як абзаци логічно пов'язані між собою [44, с. 108].

У скороченому варіанті тексту дуже важливо чітко сформулювати перше речення (thesis statement), оскільки в ньому виражається проблема всього тексту.

Слід не забувати про використання в тексті дискурсивних слів, щоб він був лаконічним та зв'язним. Перероблений стислий текст повинен повністю

передавати ідею та зміст авторського тексту людям, які не читали оригінал. Не можна висловлювати особисті думки та відношення до чужої ідеї, або робити власні висновки, навіть якщо текст суперечить вашим поняттям. Інакше, у вас

вийде не самері, а твір-роздум. Необхідно переконатися у процесі редагування, що всі головні теми твору увійшли в текст [19, с. 326].

Не всі види текстів підходять для написання summary. Занадто науковий текст може виявитися складним для розуміння студентами, а з художніми

текстами застосовуються зовсім інші алгоритми скорочення. Найкраще підходять проблемні або дискурсивні тексти. Під час безпосередньої роботи з текстом слід спершу запропонувати студентам ознайомитися з ним та дати відповіді на

запитання на кшталт:

- 1) До якого жанру відноситься даний текст?

- 2) Для якої читацької аудиторії він призначений?
- 3) Який рівень складності цього тексту?
- 4) Яке особисте ставлення автора до висвітленої проблеми?

Наступним кроком є запропонувати студентам своїми словами розповісти про проблематику твору та визначити мету його написання. Далі слід прочитати текст по абзацам та в кожному з них виокремити ключові поняття або речення.

Це основний етап роботи, оскільки учням потрібно аналізувати інформацію та підкреслювати основні моменти.

Останнім кроком є написання власного тексту з відібраної під час аналізу інформації. Для цього слід сформулювати thesis statement і декілька речень, що розвивають головну думку тексту (supporting sentences).

Для студентів, які вивчають переклад можна запропонувати тексти різною мовою. Наприклад дати працювати з текстом українською мовою, а анотацію

зробити англійською. При цьому слід не забувати про структуру мов, про їх відмінності, щоб уникнути порушення граматичних норм. Крім того, слід звернути увагу на те, що це не повинен бути просто переклад окремих речень

взятих з тексту. Тобто, перед тим як приступити до виконання смислової компресії, текст всеодно необхідно спершу зрозуміти та виділити головні ідеї та проблематику.

Вивчення й аналізу синтаксичної та лексико-семантичної структури висловлювань у процесі перекладу грає важливу роль. Знання різних міжмовних

відповідностей для різних мовних структур, а також систематизація компресивних методик могли би значно покращити якість роботи перекладачів.

Слід пам'ятати, що існують різні види компресії. Тому ще один вид завдань

базується на використанні її окремих типів. Перший приклад – це компресія

тексту за змістом. Про нього ми говорили вище. Тобто з тексту виключаються

всі другорядні думки та загальні фрази, залишаючи лише найголовніше.

Наступний приклад – описово передати зміст окремих частин твору. Головне

щоб опис був коротший, ніж оригінальний текст.

Останній метод спирається на спрощення синтаксичних структур. Тобто

необхідно уникати складних дієприслівникових зворотів, конструкцій та

метафоричних описів. Складні речення слід розділити на прості, або спростити

так, щоб з його частин утворилося одне просте.

Тому, вивчення структурної та семантичної компресії є необхідним на

заняттях з англійської мови, особливо для студентів-перекладачів. Існує чимало

варіантів вправ для напрацювання цих навичок, але всі вони мають на меті роботу з текстом, а саме спрощенням його структури різними способами. Вміння

правильно застосовувати компресію допомагає розвивати навички аналітичного

та вибіркового читання. Це є необхідною навичкою як у повсякденному житті,

так і в професійному, оскільки полегшує процес розуміння тексту та виконання

перекладу. Подальші майбутні дослідження у галузі міжмовних співвідношень

могли би суттєво підвищити рівень підготовки та якість роботи перекладачів

ВИСНОВКИ

НУБІП України

Протягом дослідження було розглянуто явище структурної та семантичної компресії тексту під час усного послідовного та синхронного перекладу, а також

досліджено взаємозв'язок при перекладі з англійської мови на українську та навпаки.

НУБІП України

Ми з'ясували, що явище компресії не є новим у лінгвістичній літературі

Воно здавна вивчається дослідниками, проте інтерес до нього не зменшується й в наш час, хоча незаперечним вважається й той факт, що мовна економія не могла б існувати без свого антиподу – надмірності (редундантності): обидві вони

НУБІП України

служать удосконаленню мовної системи в інтересах спілкування. Під структурною та семантичною компресією, як правило, розуміють прагнення звести до мінімуму розумову, мовну (розумово-фізичну) діяльність мовця.

НУБІП України

Було виявлено, що компресія призводить до лаконізації тексту, ступінь якої залежить від комунікативної ситуації, а в художньому тексті – від інтенції автора. Лаконізація в такому випадку не є скороченням тексту за рахунок вилучення частини інформації, але оптимізацією сприйняття зі збереженням повного обсягу емоційної, змістовної і образної інформації.

НУБІП України

Встановлено, що значна компресія досягається за рахунок вживання віддієслівних форм: інфінітива, дієприкметника і герундія, тобто структур, які не мають еквівалентів в українській мові. Із зазначених вище безособових форм

НУБІП України

інфінітив є одним з найбільш ефективних засобів створення економних структур, що вимагають при перекладі.

НУБІП України

З'ясовано, що компресія як засіб перекладу – це особливий вид перетворень, який ґрунтується на іманентних властивостях мовної системи та сприяє приведенню розгорнутих синтаксичних конструкцій до менш складного

виду, здатних передавати той же обсяг інформації, що й повні розгорнуті побудови. Варто зазначити, що у сучасній науці про переклад і мову відсутнє цілісне й системне поняття компресії. Потреба аналізу цієї проблематики

продиктована не лише вузькоспеціалізованим лінгвістичним підходом, а й сучасним станом суспільства, яке характеризується вибуховим розвитком інформації та нових технологій, особливо в комп'ютерній сфері. Перед ученими різних спеціальностей постає проблема адекватного інформаційного обміну й,

водночас, економічної передачі мовних сигналів. Питання оптимального способу передачі інформації з однієї мови на іншу виходить на перший план ще й через наявність у мові надлишкових елементів.

Отже, що компресія тексту під час усного послідовного та синхронного перекладу – багатогранне лінгвістичне явище, яке можна поділити на види в залежності від різних характеристик і яке має прояви на усіх мовних рівнях.

Статті, що представлені в англійських газетах та журналах, своїм цільовим призначенням та, відповідно, структурою побудови створюють основу для виникнення компресії. Причини її появи поділяються на об'єктивні та суб'єктивні. На кожному мовному рівні компресія тексту має свої особливості,

але найбільш яскраво та різноманітно вона представлена на синтаксичному та семантичному рівнях. Зазвичай структурна та семантична компресія у перекладі

використовується тоді, коли в оригінальному повідомленні присутні повторення, багато вставних конструкцій, або якщо думку мовця можна висловити за допомогою меншої кількості слів.

Можна стверджувати, що основна проблема застосування механізму структурної та семантичної компресії полягає в тому, що перекладачі у процесі своєї діяльності часто не використовують прихованих резервів мови перекладу,

а просто калькуюють структури мови оригіналу. Таким чином, подальші майбутні дослідження у галузі міжмовних співвідношень могли би суттєво підвищити рівень підготовки та якість роботи перекладачів. Скомпресована синтаксична структура передається шляхом компресії на українську мову і, навпаки, більш

об'ємні українські речення при перекладі зазнають ущільнення. Таким чином, незважаючи на те, що в обох мовах тексту властива стислість, лаконічність, англійській традиції характерна структурна, зокрема

семантична скомпресованість конструкцій. Тому, для досягнення адекватності під час перекладу англійського тексту доводиться вдаватися до декомпресії окремих елементів речень. До того ж, переклад газетно-інформаційних

матеріалів є достатньо творчим процесом, що вимагає знання певних особливостей жанру, тобто врахування мети тексту, характеру користувача, мовних характеристик тексту оригіналу, структурних і семантичних можливостей мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева І.С. Професійний тренінг перекладача, 2001. 288 с.

2. Алефіренко Н.Ф. Лінгвокультурологія: ціннісно-смысловий простір мови: навч. Посібник, 2010. 224 с.

3. Арнольд І.В. Стилїстика сучасної англїйської (стилїстика декодування). Л.: Просвітництво, 1981. 295 с.

4. Арнольд І.В. Стилїстика. Сучасна англїйська мова. Підручник для ВНЗ - 4-те вид. - Випр. та дод., 2002. 384 с.

5. Архипенко Г.А., Сорокін Ю.А. Текст як явище культури. Наука, 1989. 75 с.

6. Ахманова О. С. Словник лїнгвістичних термїнів, 1996, 2004. 175 с.

7. Бацевич Ф.С. Словник термїнів мїжкультурної комунїкації / Бацевич Ф.С. - К. : Довїра, 2007. 205 с.

8. Бацевич Ф.С. Основи комунїкативної лїнгвістики: пїдручник / Ф.С. Бацевич. - К. : Академїя, 2004. 344 с.

9. Бїляев Б.В. Психологїчний аналіз мовного перекладу, «Іноземні мови у вищїй школі» № 2, 1973. 162 с.

10. Бїлодїд І.К. Словник української мови: в 11 томах (Київ: вид-во «Наукова думка», 1977. 872 с.

11. Бїлодїд І. К. Сучасна українська лїтературна мова: Лексика і фразеологія. - К.: Наукова думка, 1973. 336 с.

12. Бурак А. Л. Translating culture. Переклад і міжкультурна комунікація. Етап семантика речення, 2006. 196 с.

13. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: посібник для перекладацьких відділень вузів, Вінниця : вид-во «Нова книга», 2012. 160 с.

14. Віссон Л. О. Практикум з синхронного перекладу з української мови на англійську (з аудіододатком), 3-тє вид., 2002. 200 с.

15. Вовченко О. О. Комунікативно-прагматичний аспект складних іменників зі скомпресованим компонентом. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. пр. / відп. ред Н. М. Корбозерова. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2005. 61–68 с.

16. Волошина А. В. Безеквівалентна і фонова лексика у східнослов'янських мовах : дис. канд. пед. наук: 10.02.17 / А. В. Волошина. Львів, 2001. 548 с.

17. Гармаш О. Л. Англомовна епідигматика та розвиток вокабуляру: монографія. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. 128 с.

18. Гусак І. П. Структура та прагматика фрагментованих лексичних одиниць у сучасній англійській мові (на матеріалі мови мас-медіа) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Львів, 2005. 22 с.

19. Дискурс іноземномовної комунікації: [колективна монографія] / наук. ред. К. Я. Кусько. — Л.: Вид-во Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2001. 495 с.

20. Ємельянова О. В., Малай А. А. Особливості використання фоностилістичних засобів у англomовному рекламному дискурсі. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали V

Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів. Суми : СумДУ, 2018. 33-35 с.

21. Єніліна С. М. Скорочення слова як механізм формотворення та словотворення в сучасній англійській мові : вісник Житомирського державного

університету імені Івана Франка. Житомир : Ред. видав. відділ Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка, 2006. 93-96 с.

22. Жовтовус М. Р. Про зміст дискурсу мас-медіа : вісник Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2007. 27-40 с.

23. Зелінська Н. В. До джерел формування сучасного наукового стилю // Книга і преса в контексті культурно-історичного розвитку українського суспільства. -

Львів: Фенікс, 1995. 119-290 с.

24. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. - Львів : Вид-во при Львівськ. держ. ун-ті,

1989. 214 с.

25. Калашник Н. Р. Компресія тексту. Алгоритм реферату і анотації. Основи перекладацького реферування. Теорія та практика перекладу : навч. посібник.

Запоріжжя: ВАТ «Мотор-Січ», 2004. 103-122 с.

26. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В. І. Карабан. - Вінниця : Нова книга, 2002. 207 с.

27. Карабан В.І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову / В.І. Карабан. - Вінниця : Нова книга, 2003. 126 с.

28. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову: Навчальний посібник-довідник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : вид-во «Нова Книга», 2003 / 608 с.

29. Кобякова І.К., Таран Л.О. Аналіз лексичних одиниць засобів масової інформації. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали V Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників. Суми: СумДУ, 2017. 362-364 с.

30. Коваленко А.Я. Науково-технічний переклад: Навчальний посібник / А.Я. Коваленко. - Тернопіль : Вид-во Карп'юка, 2001. 284 с.

31. Ковбасюк Л.А. Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі та тести: навч.-метод. посібник / Л.А. Ковбасюк, Н.В. Романова. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. 96 с.

32. Колеснікова І.А., Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри професійного дискурсу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство»/ І. А. Колеснікова. - К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2009. 33 с.

33. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. К., Освіта, 1987. 234 с.

34. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. / Коптілов В.В. - К.: Юніверс, 2003. 280 с.

35. Коробкіна Н.І. Деякі функції сучасних компресивних окказіоналізмів як відображення мовної економії. Грані пізнання, 2013. 151-157 с.

36. Корунець І. В. Біля витоків українського перекладознавства. //ВСЕСВІТ №1/2, 2008. 188-194 с.

37. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : вид-во «Нова Книга», 2001. 445 с.

38. Короленко І. С. Основні лінгвістичні характеристики дискурсу паблік рілейшиз у мережі Інтернет. Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук праць / відп. ред. Н. М. Корбозерова. Київ: ВЦ/КНЛУ, 2004. 566 с.

39. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. – К.: Юніверс, 2003. 280 с.

40. Лебедева С. В. Хештег в мові та мовленні : сутність проблеми. Теорія мови і міжкультурна комунікація, 2019. 103-111 с.

41. Левицький А. Е., Трищенко І. В., Лобода Ю. А. Комунікативні стратегії.

Англійська мова як друга іноземна. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2014. 543 с.

42. Левицький А. Е., Шелудько А. В. Функціональний аспект неактивних типів словотворення : українсько-англійські та англо-українські паралелі. Філологічні трактати, 2009. 492-498 с.

43. Лук'янець В. С. Філософія дискурсу. – К.: Вісник НАН України №10, 2000. 318-322 с.

44. Максимов С. С. Усний двосторонній переклад (англійська та українська мови). навч. посібник. – К.: Ленвіт, 2007. 416 с.

45. Михайлова О. І., Тарасюк К. І. Англійська мова. Англійські лексичні та графічні скорочення, напівскорочення, ініціали імен людей, аббревіатури, що виникли під час листування електронною поштою та акроніми. Київ : ТОФ

Видавничий Дім Спорт, 2008. 126 с.

46. Мірам Г. Е., Дайнеко В. Б., Основи перекладу: Курс лекцій з теорії та практики перекладу для факультетів та інститутів міжнародних відносин / Н

Брешко (ред.англ.тексту). - К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 240 с.

47. Мірам Г., Рон О., Морозов В., Гулик В., Голованчук М. Практикум з усного перекладу: Мультимедійний формат: Посібник з англійської мови для ВНЗ. – К.:

Факт, 2005. 152 с.

48. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу // ВСЕСВІТ., 2006. 172-190 с.

49. Моїсеєнко В. С. Місяць і мідяки. На жалі бритви: Романи / перекл. з англ.

О. Жомнір, А. Муляр, О. Мокровольський ; передм. І. О. Влодавської ; худож. А. З. Толкачова. – Київ : Дніпро, 1989. 574 с.

50. Парканский А. Б. Сьогодні і завтра американського телебачення. США і

Канада : економіка, політика, культура. 2017. 421-461 с.

51. Потапенко С. І. Сучасний англомовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти : монографія. Ніжин : вид-тво НДУ імені Миколи Гоголя,

2009. 391 с Райс К. Класифікація текстів та методи перекладу // Питання теорії перекладу у зарубіжній лінгвістиці. М., 1978. 202-228 с.

52. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. - 2-ге вид., доп. - К.: Видавничий центр «Київський університет», 1999. 308 с.

53. Раєвська Н.М., Англійська лексикологія / Н. М. Раєвська. - К. : Наука, 2001. 234 с.

54. Рахманова І. Ю. Різноманітність форм англійських скорочень, співвіднесених з одним прототипом. Світ лінгвістики і комунікації : науковий журнал, 2015. 153-158 с.

55. Рецкер Я. І. Про закономірні відповідності при перекладі рідною мовою // Питання та методики навчального перекладу. М., 1950. С. 156-178

56. Рецкер Я.І. Теорія перекладу та перекладацька практика. М: Р. Валент, 2007. 244 с.

57. Солошук Л. В. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації у сучасному англomовному дискурсі : автореф. дис. на б1 здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2009. 337 с.

58. Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.

59. Суська О.О. Слово. Символ. Текст. Київ, 2006. 211-226 с.

60. Сухенко Д. М., Лексичні проблеми перекладу. - ДО.: Вигляд. Київ. Нац. Універ. Ім. Тараса Шевченка., 1972. 365 с.

61. Тер-Мінасова С.Г. Мова та міжкультурна комунікація. М.: «Слово», 2000. 146 с.

62. Тімко Н.В. Основні проблеми лінгвокультурної трансляції у процесі перекладу: на матеріалі перекладів англійських, німецьких та російських художніх текстів: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.20/Н.В. Тімко.

Москва, 2001. 112 с.

63. Томахін Г.Д. Реалії-американізм. Посібник з країнознавства / Томахін Г.Д. - М.: Вищ. шк., 1988. 239 с.

64. Тупиця О.Ю. Безеквівалентна лексика: проблеми визначення / О.Ю.

Тупиця, Л.В., Зімакова // Рідне слово у етнокультурному вимірі. Матеріали III Міжнародної науково-пр. конференції / Упор. М. Федурко та ін. - Дрогобич: Посвіт, 2011. 258 – 264 с.

65. Фредова І. Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі: Монографія. - Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. 344 с.

66. Циткіна Ф.О. Термінологія й переклад / Ф.О. Циткіна. - Львів: ВЛІ, 2003. 187- 194 с.

67. Чередниченко О. І. Міжкультурні аспекти перекладу // Мовні і концептуальні картини світу. Зб. наук. пр. - Спец. вип. - К.: КНУ імені Тараса

Шевченка, 2001. 485-489 с.

68. Чумак Л. М. Складні та складнопохідні одиниці в словотворі сучасної англійської мови: вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир: Вид-во ЖДПУ, 2004. 265–266 с.

69. Шванко С.О. Проблеми синхронного перекладу. Навчальний посібник. - Вінниця: Вид-во «Фоліант», 2004. 112 с.

70. Шумарер Є. І. Фонова лексика, її своєрідність та зв'язок із культурою / О.І. Шумарер // Лексика та культура. - Львів: Львівський державний університет, 1990. 124-129 с.

71. Agamdjanova V. I. Contextual Redundancy of the Lexical Meaning of a Word. M.: Higher School, 1977. 460 p.

72. Andrea J. Krause, Elizabeth M. Goering. Local Talk in the Global Village : An Intercultural Comparison of American and German Talk Shows : Hungarian Popular Culture, 1995. 503 с.

73. Barsalou, L. W. Cognitive Psychology: An Overview for Cognitive Scientists (Tutorial Essays in Cognitive Science). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 1992. 397 с.

74. Blelloch, G. «Introduction to Data Compression». (Accessed 20 August 2009), Pittsburgh, PA: Carnegie Mellon University, 2001. 137-158 с.
<http://www.cs.cmu.edu/afs/cs/project/pscico-guyb/realworld/www/compression.pdf>

75. Carbaugh D. Cultural Discourse Analysis : Communication Practices and Intercultural Encounters November / Journal of Intercultural Communication Research, 2007. 167-182 с.

76. Cecot, M. 2001. «Pauses in simultaneous interpretation: a contrastive analysis of professional interpreters' performances» / In The Interpreters' Newsletter, 2011. 363-386 с.

77. Centre for Human Rights and Global Justice, «Briefing: Torture by proxy: International law applicable to Extraordinary Renditions». (Accessed 12 July 2009),

NY, NY: New York University School of Law., 2005. 86-114 c.

http://www.chrgi.org/docs/APFG-NYU_Briefing_Paper.pdf

78. Chernov, G. «Message Redundancy and Message Anticipation in Simultaneous

Interpreting». In Lambert S. and Moser-Mercer B. (eds), Bridging the Gap: Empirical

Research in Simultaneous Interpretation, Chapel Hill: John Benjamins Publishing Co.,

1994. 139-153 c.

79. Chernov, G., Inference And Anticipation In Simultaneous Interpreting: A

Probability-prediction Model (Benjamins Translation Library). Amsterdam: John

Benjamins Pub Co. 2003. 448-456 c.

80. English & American Literature = Англійська та американська література /

Авт.-сост. Н.Л. Утевська. – Спб.: Антологія, 2009. 404 с.

81. Fairclough N. Media Discourse. London: Hodder Arnold, 1995. 243 c

82. Ilie C. Question-response argumentation in talk shows : Journal of Pragmatics,

North-Holland, 2001. 113 c.

83. Jefferson G. A sketch of Some Orderly Aspects of Overlap in Natural

Conversation, 2004. 229 c.

84. Koshik I. A. Designedly incomplete utterances : A pedagogical practice for

eliciting knowledge displays in error correction sequences. Research on Language &

Social Interaction, 2002. 55 c

85. Leech G. English in Advertising : A Linguistic Study of Advertising in Great

Britain. London: Longman, 1978. 265 c.

86. Lerner G. H. On the “semi-permeable” character of grammatical units in conversation: Conditional entry into the turn space of another speaker. *Interaction and grammar*. Cambridge, England: Cambridge University Press, 1996. 237 c.

87. Lerner G. H. Turn design and the organization of participation in instructional activities. *Discourse Processes*, 1995. 118 c.

88. Maugham W. S. The Moon and Sixpence. *Short Stories*: книга для читання англ. яз. М: Менеджер, 2006. 320 с.

89. McCarthy M. *Discourse Analysis for Language Teachers*. Cambridge : Cambridge University Press, 1994. 401 c.

90. Nida E. *A Componential Analysis of Meaning*. Paris : Moton, 1975. 272 c.

91. Silverblatt A. *Media Literacy : Keys to Interpreting Media Messages / 4th Edition*. London: Praeger, 2001. 550 c.

92. Walker G. Coordination and interpretation of vocal and visible resources : “Trail-off” conjunctions. *Language and Speech*, 2012. 163 c.

93. Wayne M. *All Talk : The Talkshow in Media Culture*. Philadelphia : Temple University Press, 1993. 178 c.

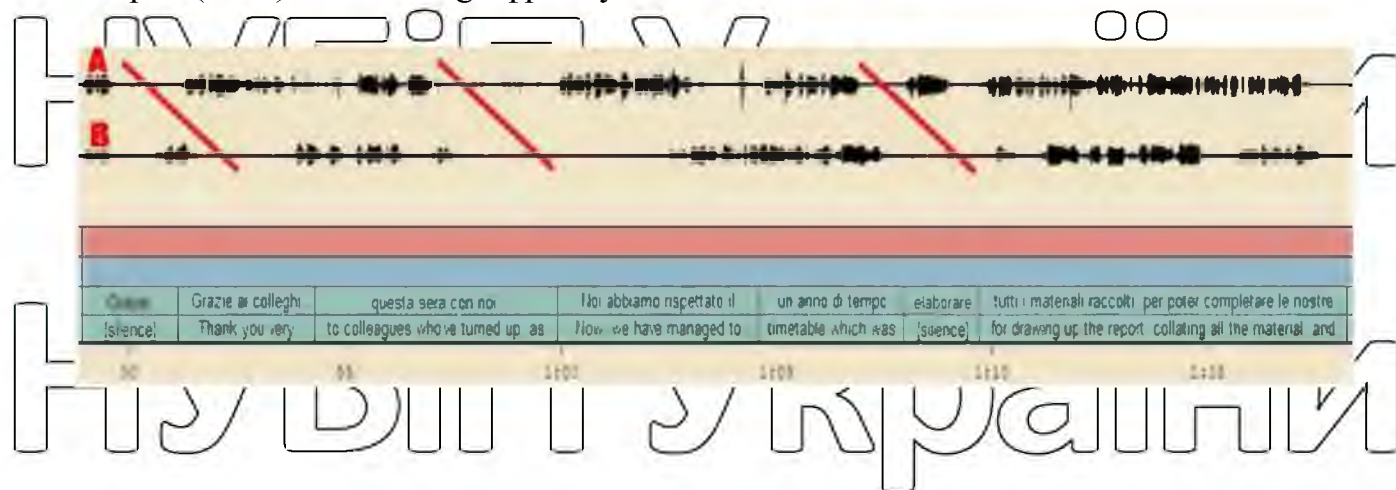
ДОДАТКИ

НУБІП України

Додаток А

Приклад відставання між мовцем і перекладачем, яке називається ear-voice

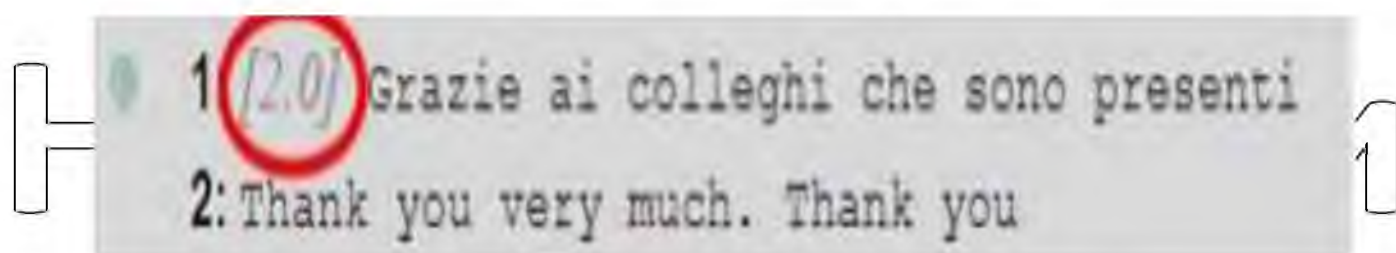
span (EVS) або décalage французькою мовою

НУБІП України

Додаток Б

Середня швидкість мови, округлена до найближчого десяткового дробу та включена до стенограми корпусу

НУБІП України

НУБІП України

Таблиця 1

НУБІП України

Приклади практичного застосування механізмів компресії у синхронному перекладі й «екстремальні випадки» втрати змісту при перекладі

Текст оригіналу	Переклад (компресія тексту)	Переклад (втрати змісту)
Соціалісти і демократи підкреслюють, що чинна влада в Україні встановлена демократичним шляхом під час чесних виборів.	Socialists and Democrats emphasize that the current Ukrainian authorities came to power through democratic procedures and fair elections.	Socialists and Democrats stress the current Ukrainian power was established democratically during fair elections.
Тому ми вітаємо ваше бажання та, користуючись нагодою бути присутніми на міжнародній конференції у Європейському парламенті за участю депутатів Європарламенту, представників дипломатичних Бюсселю та європейських інституцій,	We welcome your wishes, and taking this opportunity of being present at the International Conference in European Parliament, extend our invitation to observe and report on the Ukrainian local elections. Europe should be ascertained that Ukraine respects democratic standards.	So we welcome this wish of yours, and take this opportunity to be present at this international conference. European parliamentarians participate in it, diplomatic circles of Brussels and representatives of European institutes. We invite you to Ukrainian

НУБІП України

НУБІП України

Приклади практичного застосування механізмів компресії у синхронному перекладі й «екстремальні випадки» втрати змісту при перекладі

Текст оригіналу	Переклад (компресія тексту)	Переклад (втрати змісту)
Минулого тижня я перебував з візитами в Естонії і Фінляндії. Хочу	Last week I visited Estonia and Finland. It's satisfying to note that our	Last week I visited Estonia and Finland. Let me brief
коротко поінформувати вас про результати візитів. Приємно відзначити, що	countries have no difference of opinions, in economy or politics.	you on the results. It's pleasant to note that our countries have no
між нашими країнами не існує ні економічних, ні політичних розбіжностей.		contradictions in economy and policy.
Керівники цих країн висловились за значну оптимізацію відносин з	Both these countries look forward to closer	Authorities expressed their support of
Україною у всіх сферах: торговельно-економічній, культурній, питань соціального захисту. Вони	cooperation with Ukraine in commercial, economic, cultural, and social spheres. Support was	optimization relations with Ukraine in all spheres: trade and economy, culture and
підтримують європейську інтеграцію України та	expressed of Ukrainian Euro-integration aspirations, including	social life. They support European integration and wishes. European

НУБІП України